

Suuntaviivat yhteentoimivuusarvioinneille

Versio 1.0

Yhteentoimiva Eurooppa -lautakunnan hyväksymä
[päivämäärä]

Sisältö

Tiivistelmä	3
Tietoa näistä suuntaviivoista	5
1. Yhteentoimivuusarviointit ja niiden merkitys	7
1.1 Mitä Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksessä säädetään?	8
1.2 Mitä yhteentoimivuudella tarkoitetaan?	8
1.3 Mikä on yhteentoimivuusarvioinnin tärkein käynnistävä tekijä?	9
1.4 Miten arviointit voivat auttaa tarjoamaan parempia digitaalisia julkisia palveluja pienemmillä kustannuksilla?	10
2. Milloin yhteentoimivuusarviointi vaaditaan lain mukaan?	12
2.1 Yhteentoimivuusarviointeja koskevat tärkeimmät käsitteet	13
2.1.1 Sitovat vaatimukset	13
2.1.2 Julkisen sektorin elimet ja unionin yksiköt	15
2.1.3 Euroopan laajuiset digitaaliset julkiset palvelut	15
2.1.4 Rajat ylittävä yhteentoimivuus	17
2.2 Päätöksentekokaavio	17
2.3 Esimerkkejä	21
3. Yhteentoimivuusarvioinnin suorittaminen	Error! Bookmark not defined.
3.1 Yleisiä suosituksia	25
3.2 Valmistelu	25
3.2.1 Yhteentoimivuusarvioinnin tarpeen määrittäminen	26
3.2.2 Arvioinnin laajuuden ja tavoitteiden määrittäminen	26
3.2.3 Monialaisen arviointitiimin muodostaminen	26
3.2.4 Asiaankuuluvien sidosryhmien määrittäminen	27
3.3 Alustava analyysi	27
3.3.1 Vaatimuksiin liittyviin asiakirjoihin ja toimintapolitiikkoihin tutustuminen	27
3.3.2 Merkityksellisten sitovien vaatimusten yksilöinti	28
3.3.3 Vaikutusten kohteena olevien Euroopan laajuisten digitaalisten julkisten palvelujen kartoittaminen	29
3.3.4 Sidosryhmien osallistuminen	31
3.4 Rajat ylittävän yhteentoimivuuden arviointi	32
3.4.1 Rajat ylittävään yhteentoimivuuteen kohdistuvien vaikutusten analysointi	33
3.5 Ratkaisujen yksilöiminen	36
3.5.1 Asiaankuuluvien Yhteentoimiva Eurooppa -ratkaisujen tutkiminen ja arviointi	37
3.5.2 Muiden asiaankuuluvien yhteentoimivuuksratkaisujen tutkiminen	37
3.5.3 Asiaankuuluvien Yhteentoimiva Eurooppa -ratkaisujen arviointi ja valitseminen	38

3.6 Raportointi	38
3.7 Jatkotoimet	38
Yhteenveto	39
4. Kattavan arviointiraportin laatiminen	Error! Bookmark not defined.
4.1 Julkaiseminen virallisella verkkosivustolla	42
4.2 Koneluettavuus	43
4.3 Raportin vähimmäisisältö	43
4.4 Raportin jakaminen Yhteentoimiva Eurooppa -lautakunnalle	46
4.5 Arkaluonteisten tietojen suojaaminen	46
Yhteenveto	46
5. Yhteentoimivuuden arviointiprosessin hyvä hallinnointi organisaatiossa.....	48
5.1 Hyvän hallintomallin luominen	49
5.2 Kontekstisidonnaisuus	51
5.2.1 Hallintorakenteet.....	51
5.2.2 Yhteentoimivuuden kehitystaso.....	51
5.2.3 Aiemmistä tapauksista saadut kokemukset.....	51
5.2.4 Muut asiaan liittyvät hallintorakenteet.....	52
5.3 Kestävyys, jatkuva parantaminen ja vastavuoroinen oppiminen.....	52
5.4 Arviointien (pehmeät) mahdollistavat tekijät.....	53
5.4.1 Organisaatiokulttuuri.....	53
5.4.2 Yhteentoimivuusarviointien edellyttämät taidot.....	53
5.4.3 Uudelleenkäyttö- ja automaatiomahdollisuuksien tutkiminen	53
Yhteenveto	54
6. Muita resursseja ja suuntaviivojen tuleva kehittäminen	55
6.1 Nykyisiä resursseja	56
6.2 Tulevia työkaluja	57
6.3 Suuntaviivojen tuleva kehittäminen	57

Tiivistelmä

Yhteentoimivuusarvioinneilla varmistetaan Yhteentoimiva Eurooppa-säädöksen mukaisesti, että rajat ylittävät digitaaliset julkiset palvelut toimivat saumattomasti ja tehokkaasti kaikkialla EU:ssa. Arvioinneissa tarkastellaan oikeudellisia, organisatorisia, semanttisia ja teknisiä näkökohtia, joilla helpotetaan kansalaisten ja yritysten liikkuvuutta kaikkialla unionissa. Arviointi on tehtävä aina, kun sitovat vaatimukset vaikuttavat rajat ylittävään vuorovaikutukseen. Prosessi käsittää valmistelun, sidosryhmien tunnistamisen, alustavan analyysin sekä yksityiskohtaisen arvioinnin, jossa käytetään tukena eurooppalaisia yhteentoimivuusperiaatteita (EIF). Raportin on oltava kattava ja koneluettava, ja se on julkaistava ja jaettava myös Yhteentoimiva Eurooppa-lautakunnalle. Toimiva hallintojärjestelmä, jossa määritellään selkeät tehtävät, joka integroidaan olemassa oleviin työnkulkuihin ja jota parannetaan jatkuvasti itsearvioinnin avulla ja jakamalla parhaita käytäntöjä, on tärkeä. Näin voidaan huomioida Euroopan komission sitoumus vähentää hallinnollista taakkaa ja parantaa kilpailukykyä.

Luku 1: Yhteentoimivuusarviointit ja niiden merkitys

Yhteentoimivuusarvioinneilla tarkoitetaan Yhteentoimiva Eurooppa-säädöksen 3 artiklassa edellytettyjä arviointeja. Niillä varmistetaan, että Euroopan laajuisia digitaalisia julkisia palveluja koskeissa sitovissa vaatimuksissa huomioidaan rajat ylittävään yhteentoimivuuteen liittyvät näkökohdat ennen vaatimusten käyttöönottoa. Nämä arvioinnit ovat tärkeitä, koska ne mahdollistavat saumattoman digitaalisen vuorovaikutuksen julkisten organisaatioiden välillä, mikä on keskeinen edellytys kansalaisten ja yritysten liikkuvuudelle kaikkialla EU:ssa. Yhteentoimivuusarvioinneissa tarkastellaan oikeudellisia, organisatorisia, semanttisia ja teknisiä näkökohtia sekä haasteita, joita aiheutuu esimerkiksi EU-maiden erilaisista oikeudellisista kehyksistä, organisaatorakenteista, kielistä ja teknisistä resursseista. Arvioinnit auttavat vähentämään hallinnollista taakkaa, edistävät vertaisoppimista ja sitä kautta parantavat Euroopan laajuisten digitaalisten julkisten palvelujen laatua ja saatavuutta.

Luku 2: Milloin yhteentoimivuusarviointi vaaditaan lain mukaan?

Tässä luvussa selvennetään, milloin yhteentoimivuusarvioinnin suorittaminen on pakollista Yhteentoimiva Eurooppa-säädöksen nojalla. Siinä määritellään keskeiset käsitteet, kuten 'Euroopan laajuiset digitaaliset julkiset palvelut' ja 'sitovat vaatimukset', ja esitetään päätöksentekokaavio, joka auttaa määrittämään, onko arviointi tarpeen. Annetut esimerkit havainnollistavat, missä tilanteissa arviointi on tai ei ole tarpeen. Skenaarioissa käsitellään muun muassa kansallisten ratkaisujen mukauttamista EU:n tason tietojenvaihtoa varten sekä sellaisten digitaalisten palvelujen hankintaa, joihin ei liity rajat ylittävää vuorovaikutusta. Luvussa korostetaan varhaisen arvioinnin merkitystä ja selvennetään, että arviointi voi perustua aiempiin arviointeihin ilman tarpeetonta toistoa, jos merkittäviä muutoksia ei ole tehty.

Luku 3: Yhteentoimivuusarvioinnin suorittaminen

Tässä luvussa esitetään vaiheittaiset ohjeet yhteentoimivuusarvioinnin suorittamiseksi. Valmisteluvaiheessa muun muassa määritetään arvioinnin tarve, laajuus ja tavoitteet, muodostetaan arviointitiimi ja tunnistetaan sidosryhmät. Alustava analyysi käsittää asiakirjoihin tutustumisen, sitovien vaatimusten yksilöimisen, vaikutusten kohteena olevien palvelujen kartoittamisen ja sidosryhmähaastattelut. Varsinaisessa arvioinnissa tarkastellaan sitovien vaatimusten vaikutusta rajat ylittävään yhteentoimivuuteen ottaen huomioon oikeudelliset, organisatoriset, semanttiset ja tekniset näkökohdat. Prosessin tueksi esitetään parhaita käytäntöjä ja esimerkkejä, joissa muun muassa esitellään eurooppalaisten yhteentoimivuusperiaatteiden (EIF) ja erikoistyneiden, kuten yhteentoimivuuden kehitystason arviointien, käyttöä.

Luku 4: Kattavan raportin laatiminen

Tuotettava tulosraportti on erittäin tärkeä yhteenveto sitovista vaatimuksista, vaikutusten kohteena olevista palveluista ja havaituista yhteentoimivuusvaikutuksista. Se on julkaistava virallisella verkkosivustolla koneluettavassa muodossa, ja sen on sisällettävä Yhteentoimiva Eurooppa-säädöksessä edellytetyt tiedot. Luvussa esitetään vaadittu vähimmäissisältö, kuten yleiset tiedot, havaitut vaikutukset ja merkitykselliset yhteentoimivuusratkaisut. Lisäksi siinä annetaan suosituksia koneluettavuuden varmistamiseksi ja neuvoja arkaluonteisten tietojen suojaamiseksi. Raportti on jaettava sähköisesti Yhteentoimiva Eurooppa -lautakunnalle päätöksenteon ja seurannan helpottamiseksi.

Luku 5: Yhteentoimivuuden arviointiprosessin hyvä hallinnointi organisaatiossa

Yhteentoimivuusarviointien onnistuminen edellyttää tehokasta hallinnointia. Tässä luvussa käsitellään erilaisten tekijöiden, kuten kontekstisidonnaisuuden, organisaatorakenteen, kestävyys ja arviointiprosessin parantamisen, merkitystä. Tässä suositellaan arviointien integroimista olemassa oleviin hallinnollisiin työkulkuihin, esitellään ensimmäisiä vaiheita sekä korostetaan tarvetta jatkuvaan parantamiseen itsearviointien avulla ja jakamalla parhaita käytäntöjä. Tämä tukee myös digivalmistaa poliittista päätöksentekoa huomioimalla politiikan ja lainsäädännön laatimisessa toimintapoliittisen syklin alusta alkaen diginäkökohdat: digiaikakauteen soveltuvuuden, tulevaisuuden vaatimusten huomioon ottamisen ja yhteentoimivuuden.

Luku 6: Muita resursseja ja näiden suuntaviivojen edelleen kehittäminen

Tässä luvussa esitellään yhteentoimivuusarviointien suorittamista tukevia nykyisiä ja tulevia resursseja. Yhteentoimiva Eurooppa-portaali on tietämyksen ja resurssien vaihdon keskitetty alusta, joka sisältää tietoa muun muassa eurooppalaisista yhteentoimivuusperiaatteista (EIF) ja EIF-välineistöstä sekä linkkejä Yhteentoimiva Eurooppa -akatemiaan. Tulevaisuudessa saatavilla on myös muita Euroopan komission kehittämiä työkaluja ja verkkoresursseja, jotka tukevat arviointien suorittamista ja raporttien julkaisemista. Myös näiden suuntaviivojen kehittämistä jatketaan, jotta voidaan huomioida uudet olosuhteet ja arviointien muuttuminen pakolliseksi. Lisäksi suuntaviivoja on tarkoitettu tarkistaa säännöllisesti viimeaikaisten käytäntöjen sekä käyttäjäkokemusten huomioon ottamiseksi.

Tietoa näistä suuntaviivoista

Nopean digitalisaatiokehityksen aikakautena [Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksellä](#)¹ pyritään edistämään digitaalisten julkisten palvelujen saumatonta tarjontaa kaikkialla EU:ssa. Tämän tavoitteen kannalta olennainen tekijä on yhteentoimivuus eli erilaisten organisaatioiden ja järjestelmien kyky toimia tehokkaasti vuorovaikutuksessa, vaihtaa tietoja ja varmistaa, että julkiset palvelut ovat teknisesti kehittyneitä, saavutettavia ja käyttäjäkeskeisiä. Näin ollen yhteentoimivuusarviointit ovat välttämättömiä paitsi teknisistä myös strategisista syistä.

Nämä suuntaviivat eivät tarjoa mitään tarkkaa kaavaa täyden yhteentoimivuuden varmistamiseksi vaan pikemminkin **yleisen lähtökohdan yhteentoimivuuden lisäämiselle**. Tarkoituksena ei ole antaa sitovia² ohjeita vaan selittää yleisesti

- miksi yhteentoimivuusarviointit voivat olla hyödyllisiä ja miten ne voivat auttaa julkisia organisaatioita tarjoamaan parempia digitaalisia julkisia palveluja pienemmin kustannuksin ja tehokkaammin ([luku 1](#))
- milloin yhteentoimivuusarviointi on Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksen nojalla pakollinen ([luku 2](#))
- miten yhteentoimivuusarviointi voidaan suorittaa ([luku 3](#))
- mitä yhteentoimivuusarvioinnin tulosraportissa on otettava huomioon ([luku 4](#))
- mitkä ovat julkisen organisaation yhteentoimivuusarviointiprosessin onnistuneen toteutuksen ja hallinnoinnin kannalta ratkaisevat tekijät ([luku 5](#))
- mitä muita resursseja on saatavilla ja miten suuntaviivojen tulevaan kehittämiseen voi osallistua ([luku 6](#)).

Eri ryhmillä on erilaisia intressejä yhteentoimivuuden arviointiprosessin suhteen. Näiden suuntaviivojen tarkoituksena on auttaa huomioimaan eri kohderyhmien erilaiset tarpeet.

Arviointi (assess):

- arvioinnin tarpeen määrittäminen
- arvioinnin suorittaminen
- arviointiin osallistuminen.

Raportointi (report):

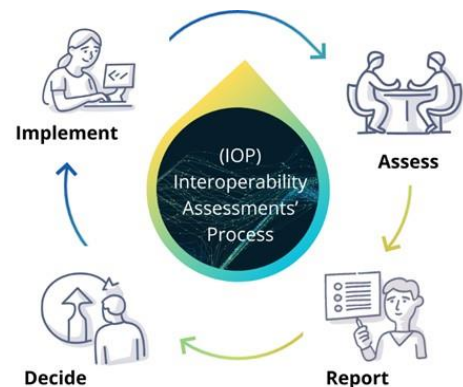
- raportin laatiminen arvioinnin tuloksista
- tulosraportin julkaiseminen.

Päätöksenteko (decide):

- sitovista vaatimuksista päättäminen tulosraportin perusteella
- yhteentoimivuusarviointien hallintomallista päättäminen.

Täytäntöönpano (implement):

- sitovien vaatimusten täytäntöönpano tulosraportin avulla.

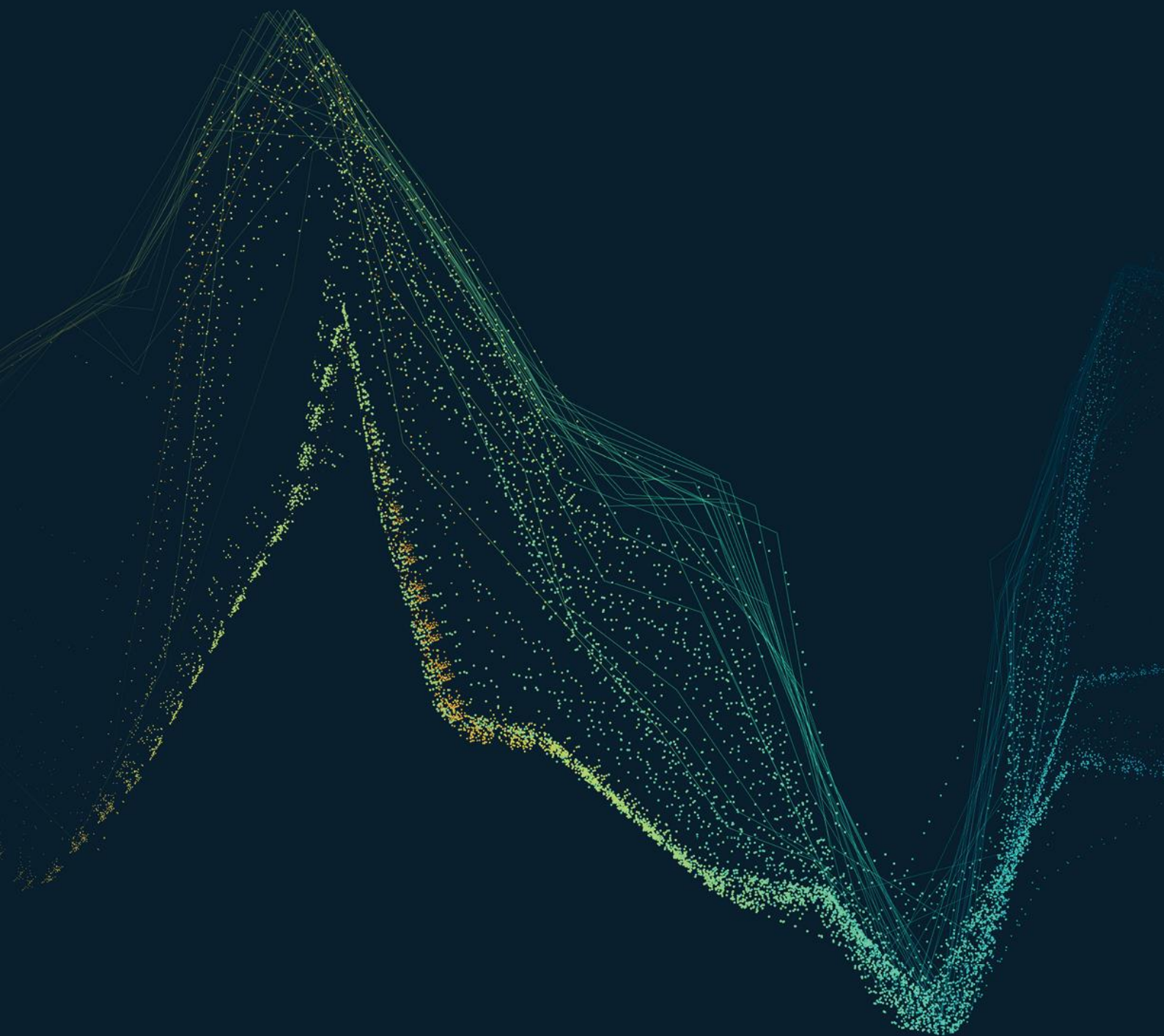

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2024/903, annettu 13 päivänä maaliskuuta 2024, toimenpiteistä julkisen sektorin yhteentoimivuuden korkean tason saavuttamiseksi unionissa (Yhteentoimiva Eurooppa -säädös), OJ L, 2024/903, 22.3.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/903/oj>.

² Euroopan unionin tuomioistuimella on yksinomainen toimivalta tulkita EU:n lainsäädäntöä sitovasti.

- Seuraavissa luvuissa on vastauksia yhteentoimivuusarviointeja koskeviin yleisimpiin kysymyksiin:
 1. Mitä yhteentoimivuusarvioinnilla tarkoitetaan ([luku 1](#))?
 2. Mitkä sitovat vaatimukset voivat vaikuttaa rajat ylittävään yhteentoimivuuteen ([luku 2](#))?
 3. Mitä ovat Euroopan laajuiset digitaaliset julkiset palvelut, joihin näitä sitovia vaatimuksia sovelletaan ([luku 2](#))?
 4. Mitkä julkiset organisaatiot ovat lain nojalla velvollisia suorittamaan yhteentoimivuusarvioinnin ([luku 2](#))?
 5. Miten voidaan selvittää, vaikuttaako sitova vaatimus Euroopan laajuisen digitaalisten julkisten palvelujen yhteentoimivuuteen rajojen yli ([luku 3](#))?
 6. Miten yhteentoimivuusarviointi käytännössä suoritetaan ([luku 3](#))?
 7. Mihin julkisiin ja yksityisiin sidosryhmiin sitovat vaatimukset vaikuttavat ([luku 4](#))?
 8. Kuinka varhaisessa vaiheessa sitovien vaatimusten laatimis- ja hyväksymisprosessia yhteentoimivuusarviointi olisi tehtävä ([luku 4](#))?
 9. Kuinka monta yhteentoimivuusarviointia sitovista vaatimuksista olisi tehtävä ([luku 2](#))?
 10. Miten pakollisen yhteentoimivuusarvioinnin tulokset olisi raportoitava ja julkaistava ([luku 5](#))?
 11. Mistä löytyy lisätietoa muista resursseista ja näiden suuntaviivojen kehittämisestä ([luku 6](#))?

1 Yhteentoimivuusarvioinnit ja niiden merkitys

1.1 Mitä Yhteentoimiva Eurooppa-säädöksessä säädetään?

Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksen 3 artiklan 1 kohdassa asetetaan **velvoite suorittaa yhteentoimivuusarviointi** seuraavasti:

”Ennen kuin unionin yksikkö tai julkisen sektorin elin tekee päätöksen uusista tai merkittävästi muutetuista sitovista vaatimuksista, sen on suoritettava yhteentoimivuusarviointi.”

Säädöksen 3 artiklan 2 kohdan mukaan yhteentoimivuusarvioinnissa on tunnistettava ja arvioitava

- a) sitovien vaatimusten vaikutuksia rajat ylittävään yhteentoimivuuteen käyttämällä [eurooppalaisia yhteentoimivuusperiaatteita \(EIF\)](#) tukivälineenä
- b) sidosryhmiä, joita sitovat vaatimukset koskevat, sekä
- c) Yhteentoimiva Eurooppa-ratkaisuja, jotka tukevat sitovien vaatimusten täytäntöönpanoa.

Näissä suuntaviivoissa selitetään, mitä on tehtävä ja miksi.

1.2 Mitä yhteentoimivuudella tarkoitetaan?

Yhteentoimivuusarvioinnin ymmärtämiseksi on tärkeää tietää, mitä yhteentoimivuudella tarkoitetaan. Eurooppalaiset yhteentoimivuusperiaatteet (EIF) sisältävät ohjeita julkisten palvelujen yhteentoimivuudesta EU:ssa. Periaatteiden keskeinen piirre on se, että niissä ei rajata yhteentoimivuutta pelkästään tekniseksi kysymykseksi. Myös muut tärkeät näkökohdat saattavat haitata digitaalisten julkisten palvelujen rajat ylittävää yhteentoimivuutta: i) EU-maiden erilaiset oikeudelliset kehykset voivat johtaa yhteensopimattomiin sääntöihin; ii) eri viranomaisorganisaatioiden ja hallintotasojen väliset erot vaikeuttavat sen selvittämistä, kuka on vastuussa mistäkin ja miten kansalliset prosessit voivat toimia vuorovaikutuksessa rajat ylittävissä tilanteissa; iii) jäsenvaltioiden kielelliset ja kulttuuriset erot ja erilaiset oikeudelliset käsitteet vaikeuttavat sen varmistamista, että yhteiset termit ymmärretään yhdenmukaisesti kaikkialla EU:ssa ja iv) jäsenvaltioiden erilaiset tekniset resurssit voivat olla yhteensopimattomia ja siten haitata yhteenliittämistä.

Koska Yhteentoimiva Eurooppa-säädös **koskee Euroopan laajuisia digitaalisia julkisia palveluja, sen soveltamisalana on erityisesti rajat ylittävä yhteentoimivuus** (eli kyky jakaa tietoja mielekkäällä tavalla yli rajojen):

’Rajat ylittävällä yhteentoimivuudella’ tarkoitetaan unionin yksiköiden ja jäsenvaltioiden julkisen sektorin elinten kykyä **olla vuorovaikutuksessa keskenään** rajojen yli **jakamalla dataa**, tietoja ja tietämystä digitaalisten prosessien kautta noudattaen tällaista rajat ylittävää vuorovaikutusta koskevia oikeudellisia, organisatorisia, semanttisia ja teknisiä vaatimuksia.

Yhteentoimiva Eurooppa-säädöksen 2 artiklan 1 kohta

Mitä tämä tarkoittaa käytännössä, kun tarkastellaan eurooppalaisten yhteentoimivuusperiaatteiden neljää tasoa (oikeudellinen, organisatorinen, semanttinen ja tekninen)?

Oikeudellisen yhteentoimivuuden arvioinnissa tarkastellaan, voivatko erilaisten oikeudellisten kehysten nojalla toimivat julkiset organisaatiot tehdä yhteistyötä Euroopan laajuisten digitaalisten julkisten palvelujen tarjoamiseksi (esim. käykö kansallinen vammaiskortti laillisesti pätevänä todisteena myös muissa EU-maissa).

Organisatorisen yhteentoimivuuden arvioinnissa tarkastellaan, soveltavatko julkiset organisaatiot yhteen toimintaprosessinsa, vastuualueensa ja odotuksensa laadukkaiden Euroopan laajuisten digitaalisten julkisten palvelujen tarjoamiseksi (esim. onko olemassa selkeästi nimetty viranomainen, joka voi myöntää myös muiden EU-maiden hyväksymiä kansallisia vammaiskortteja).

Semanttisen yhteentoimivuuden arvioinnissa tarkastellaan, voidaanko vaihdetun tiedon tarkka muoto ja merkitys säilyttää ja ymmärtää kaikessa Euroopan laajuisten digitaalisten julkisten palvelujen tarjoamisen edellyttämässä tietojenvaihdossa julkisten organisaatioiden välillä (esim. varmistetaanko, että muiden EU-maiden viranomaiset voivat ymmärtää kansallisen vammaiskortin sisällön ja rakenteen).

Teknisen yhteentoimivuuden arvioinnissa tarkastellaan, voidaanko eri julkisten organisaatioiden verkko- ja tietojärjestelmät yhdistää turvallisesti ja Euroopan laajuisten digitaalisten julkisten palvelujen tarjoamisen edellyttämällä tavalla (esim. varmistetaanko, että kansallinen vammaiskortti myönnetään sellaisessa digitaalisessa muodossa, jota muut EU-maat voivat käsitellä).

Euroopan komissio hyväksyi eurooppalaisten yhteentoimivuusperiaatteiden viimeisimmän version vuonna 2017, ja siitä on tullut keskeinen perusta monille kansallisille yhteentoimivuusperiaatteille ja-politiikoille. Eurooppalaisten yhteentoimivuusperiaatteiden tulevaa kehittämistä ohjaa [Yhteentoimiva Eurooppa-lautakunta](#). Jos haluat tutustua asiaan tarkemmin, [Yhteentoimiva Eurooppa-akatemiassa](#) on saatavilla [koulutusta eurooppalaista yhteentoimivuusperiaatteista](#).

Eurooppalaiset yhteentoimivuusperiaatteet tarjoavat hyvän perustan yhteentoimivuusarvioinnin ymmärtämiselle.

1.3 Mikä on yhteentoimivuusarvioinnin tärkein käynnistävä tekijä?

Julkiset organisaatiot asettavat tai muuttavat päivittäin sitovia vaatimuksia³ (eli velvoitteita, kieltoja, ehtoja, kriteerejä tai rajoitteita), jotka vaikuttavat vuorovaikutukseen muiden maiden tai EU:n tason julkisten organisaatioiden kanssa. Tällainen vuorovaikutus puolestaan on välttämätöntä Euroopan laajuisten digitaalisten julkisten palvelujen tarjoamiseksi. Yhteentoimivuusarvioinnit kohdistuvat juuri näihin päätöksentekoprosesseihin. Arvioinneilla pyritään lisäämään tietämystä rajat ylittävästä yhteentoimivuudesta ja sitovien vaatimusten mahdollisesta vaikutuksesta yhteentoimivuuteen **ennen** kuin vaatimuksista päätetään. Siksi yksiköillä, jotka valmistelevat sitovia vaatimuksia sisältäviä päätöksiä (esim. säädösehdotuksia tai hankintamenettelyjä), on lakisääteinen velvollisuus tehdä arviointi. Sen

³ Yhteentoimiva Eurooppa-säädöksen käsitteitä selitetään tarkemmin [luvussa 2](#).

suorittaminen on kuitenkin mahdollista siirtää kolmannen osapuolen tehtäväksi, koska jäsenvaltiot voivat vapaasti päättää sisäisistä resursseista ja omien julkisen sektorin elintensä välisestä yhteistoiminnasta, joita tarvitaan yhteentoimivuusarviointien suorittamiseksi (Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksen johdanto-osan 16 kappale).

1.4 Miten arvioinnit voivat auttaa tarjoamaan parempia digitaalisia julkisia palveluja pienemmillä kustannuksilla?

Saumaton digitaalinen vuorovaikutus julkisten organisaatioiden välillä on välttämätöntä, jotta voidaan varmistaa kansalaisten ja yritysten liikkuvuus kaikkialla EU:ssa, toteuttaa digitaaliset sisämarkkinat ja lisätä EU:n talouden kilpailukykyä. Se on myös edellytys laadukkaille Euroopan laajuisille digitaalisille julkisille palveluille. Yhteentoimivuus on tärkeä tekijä saumattoman digitaalisen vuorovaikutuksen mahdollistamisessa ja näiden tavoitteiden saavuttamisessa. Poliittikkatoimien tai IT-hankkeiden kehittämisen alkuvaiheissa ei kuitenkaan aina kiinnitetä huomiota tällaisen vuorovaikutuksen mahdollistamiseen, erityisesti kun on kyse muista kuin verkkojen ja tietojärjestelmien tekniseen yhteentoimivuuteen liittyvistä kysymyksistä.

Yhteentoimivuusarviointit lisäävät tietämystä rajat ylittävästä yhteentoimivuudesta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Niiden tarkoituksena on parantaa liikkuvuutta ja kilpailukykyä ja auttaa välttämään kalliiksi käyvät yhteentoimivuuden esteet.

Laadukkaiden digitaalisten julkisten palvelujen (yhteinen) tarjoaminen jäsenvaltioiden rajojen yli voi olla erityisen haastavaa, koska yhteentoimivuuden eri ulottuvuuksiin (oikeudellinen, organisatorinen, semanttinen ja tekninen) voi liittyä tiettyjä rajat ylittäviä erityiskysymyksiä, lukuun ottamatta pitkälle yhdenmukaistettuja erityisaloja (esim. ajoneuvo- ja ajokorttitietojen vaihto). Yhteentoimivuusarviointit auttavat varmistamaan, että nämä kysymykset otetaan asianmukaisesti huomioon ja että niihin etsitään mahdollisia ratkaisuja myöhempää toteutusta varten. Näin voidaan vähentää hallinnollista taakkaa ja helpottaa EU:n kansalaisten ja yritysten mahdollisuuksia käyttää digitaalisia julkisia palveluja. Lisäksi arviointien suorittaminen auttaa julkishallintoja löytämään uudelleenkäytettäviä ratkaisuja, jolloin suunnittelua ei tarvitse aloittaa aina alusta.

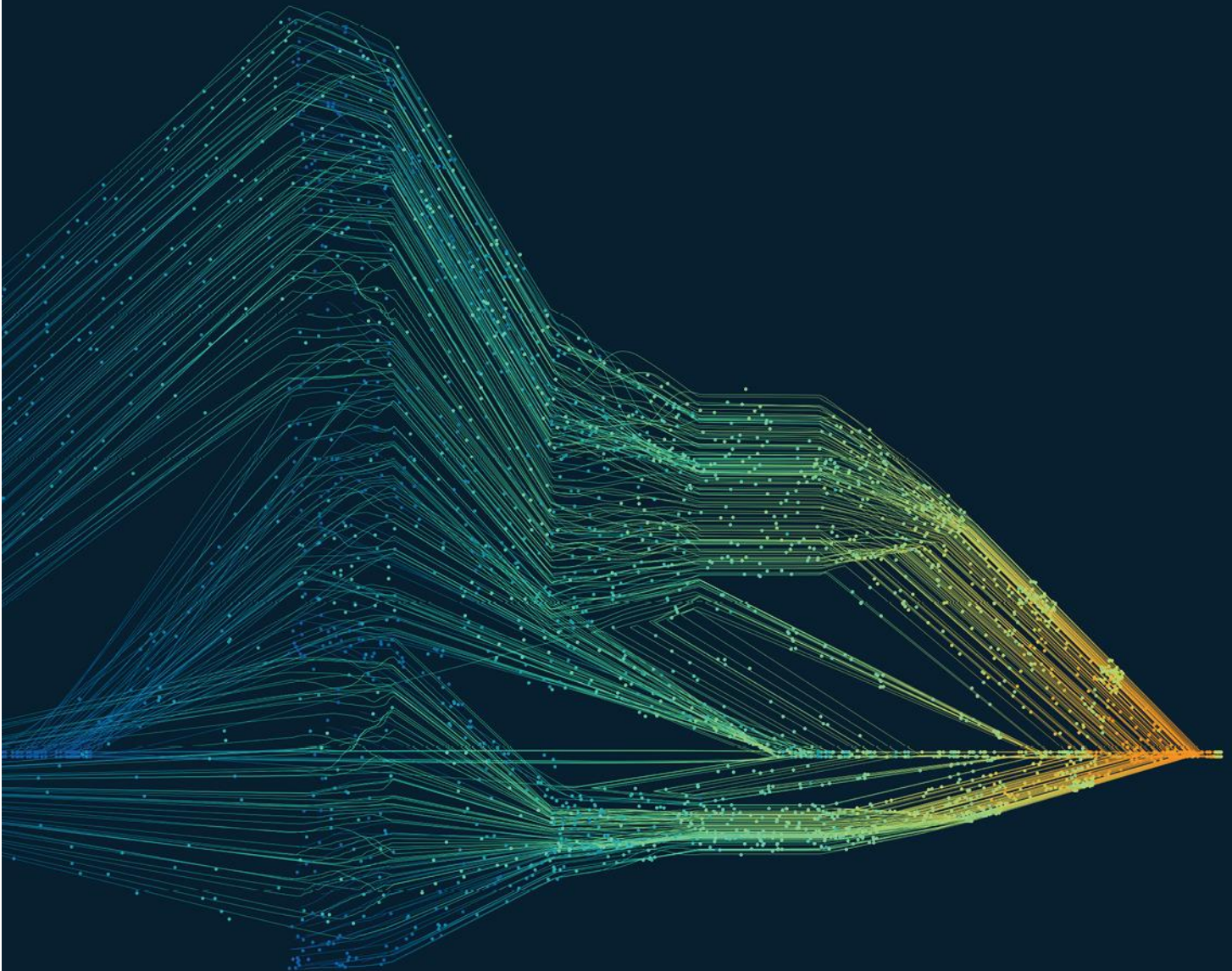
Yhteentoimivuusarviointit auttavat ottamaan asianmukaisesti huomioon kaikki Euroopan laajuisten digitaalisten julkisten palvelujen tarjoamiseen liittyvät rajat ylittävän yhteentoimivuuden tasot ja välttämään näin tarpeetonta hallinnollista rasitetta.

Yhteentoimivuusarviointien tulosten julkistamisen tarkoituksena on jakaa tietoa saaduista kokemuksista EU:n julkisten organisaatioiden välillä. Näin voidaan parantaa sitovia vaatimuksia koskevaa päätöksentekoa ja lisätä ratkaisujen uudelleenkäyttöä. Tämä on tarkoitus toteuttaa vertaisarviointien kaltaisten mekanismien lisäksi myös perustamalla tietokanta, jossa voi tutustua aiempiin arviointeihin. Pakolliset yhteentoimivuusarviointit eivät yksinään estä rajat ylittävän yhteentoimivuuden ongelmia, mutta ne auttavat määrittämään, tarvitaanko EU:n tai kansallisella tasolla uusia oikeudellisia,

organisatorisia, semanttisia tai teknisiä ratkaisuja tai sopimuksia rajat ylittävien esteiden poistamiseksi tai niiden vähentämiseksi.

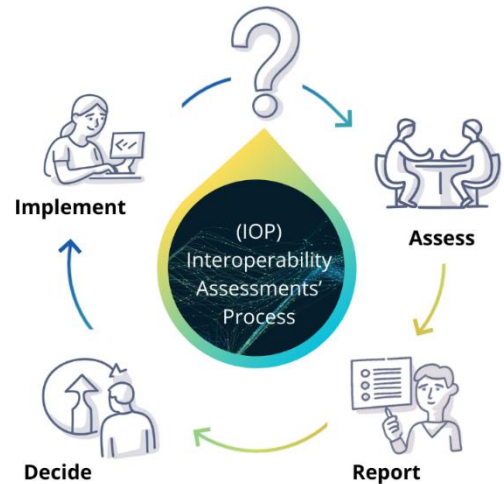
Yksittäisistä arvioinneista saatavien hyötyjen lisäksi yhteentoimivuusarvioinnit voivat edistää vertaisoppimista julkisten organisaatioiden välillä ja auttaa tunnistamaan ne kysymykset, jotka voidaan parhaiten ratkaista yhteisillä toimilla.

2 Milloin yhteentoimivuusarviointi vaaditaan lain mukaan?

Tämän luvun tarkoituksena on auttaa julkisten organisaatioiden yhteentoimivuusarvioinneista vastaavia henkilöitä määrittämään, onko organisaatiolla lakisääteinen velvollisuus tehdä yhteentoimivuusarviointi.

Luvussa selitetään erityisesti niitä Yhteentoimiva Eurooppa-säädöksen käsitteitä, jotka käynnistävät velvoitteen suorittaa yhteentoimivuusarviointi. Keskeisten käsitteiden perusteellisen selostuksen jälkeen esitetään päätöksentekokaavio, jossa kuvataan tiivistetysti yhteentoimivuusarvioinnin tarpeen määrittämisen vaiheet. Käsitteitä havainnollistetaan lisäksi useilla esimerkeillä tilanteista, joissa arviointi on tai ei ole pakollista.

2.1 Yhteentoimivuusarviointeja koskevat tärkeimmät käsitteet

Yhteentoimivuusarvioinneilla pyritään hyvin hallittuun muutosprosessiin, jossa rajat ylittävään yhteentoimivuuteen kohdistuvat vaikutukset tunnistetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tärkeimmät käsitteet määritellään Yhteentoimiva Eurooppa-säädöksen 2 artiklassa:

2.1.1 Sitovat vaatimukset

Yhteentoimiva Eurooppa-säädöksen 2 artiklan 15 kohdan mukaan 'sitovalla vaatimuksella' tarkoitetaan

- velvoitetta, kieltoa, ehtoa, kriteeriä taikka rajoitetta
- joka on luonteeltaan oikeudellinen, organisatorinen, semanttinen tai tekninen
- jonka on asettanut unionin yksikkö tai julkisen sektorin elin
- joka koskee yhtä tai useampaa Euroopan laajuista digitaalista julkista palvelua, ja
- joka vaikuttaa rajat ylittävään yhteentoimivuuteen.

Mitä Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksessä todetaan?

Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksen johdanto-osan 18 kappaleessa täsmennetään, millaisia sitovia vaatimuksia voi olla ja miten niitä voidaan asettaa:

Sitovia vaatimuksia voidaan sisällyttää ”lakiin, asetukseen, hallinnolliseen määräykseen, sopimukseen, tarjouspyyntöön tai muuhun viralliseen asiakirjaan. Sitovat vaatimukset vaikuttavat siihen, miten Euroopan laajuisia digitaalisia julkisia palveluja ja niiden tarjoamiseen käytettäviä verkko- ja tietojärjestelmiä suunnitellaan, hankitaan, kehitetään ja toteutetaan, ja näin ollen ne vaikuttavat kyseisten palvelujen yhteydessä vastaanotettavien ja toimitettavien tietojen kulkuun. Sellaiset tehtävät, joiden yhteydessä ei tehdä merkittäviä muutoksia eikä turvallisuuteen liittyviä tai teknisiä päivityksiä, kuten kehittävä ylläpito, tai pelkän standardimuotoisen tieto- ja viestintätekniikan laitteiston hankkiminen eivät kuitenkaan yleensä vaikuta Euroopan laajuisten digitaalisten julkisten palvelujen rajat ylittävään yhteentoimivuuteen eivätkä sen vuoksi johda tässä asetuksessa tarkoitettua pakollisen yhteentoimivuusarvioinnin tekemiseen.”⁴

⁴ Ks. myös Yhteentoimiva Eurooppa-säädöksen johdanto-osan 10, 15–17 ja 21–22 kappale.

Arvioitaessa, onko vaatimus Yhteentoimiva Eurooppa-säädöksen mukaisesti sitova, yksi olennainen tekijä on se, onko vaatimuksella seurauksia muille julkisen palvelun tarjoamiseen osallistuville organisaatioille (eli vaikuttaako se rajat ylittävään yhteentoimivuuteen). Sitovana vaatimuksena voidaan siten pitää myös sellaista teknistä vaatimusta, joka velvoittaa ainoastaan päätöksen tehnyttä osapuolta mutta samalla **rajoittaa muiden osapuolten valinnanmahdollisuuksia**.

Sitovat vaatimukset perustuvat yleensä lainsäädäntöön. Lakiin sisältyvät sitovat vaatimukset voivat koskea esimerkiksi seuraavia seikkoja:

- datan kerääminen, käsittely, tuottaminen, vaihtaminen tai jakaminen unionin yksiköiden tai julkisen sektorin elinten välillä (esim. julkisia rekistereitä koskevat säädökset)
- julkisten palvelujen tai niiden taustaprosessien automatisointi tai digitalisointi (esim. tekoälyn hyödyntäminen julkisessa palvelussa tai ajokortin myöntäminen digitaalisessa muodossa datana fyysisen kortin sijasta)
- uusien tai olemassa olevien verkko- ja tietojärjestelmien käyttö (esim. yhden kerran periaatteen⁵ mukaisen teknisen järjestelmän käyttö).

Esimerkiksi EU:n lainsäädäntö, jossa jäsenvaltiot veloitetaan koordinoimaan erilaisten kansallisten hallintotehtävien suorittamista, edellyttää usein tietojärjestelmien tai muiden digitaalisten ratkaisujen, kuten sovellusrajapintojen⁶, kehittämistä tai merkittävää muuttamista ja integroimista uusien vaatimusten tueksi. Esimerkkeinä sitovia vaatimuksia sisältävästä EU:n lainsäädännöstä voidaan mainita [yhteistä digitaalista palveluväylää koskeva asetus](#) (vaatimus kansallisen infrastruktuurin päälle lisättävästä lisäkerroksesta), [eIDAS-asetus](#) (vaatimus kansallisten palvelujen mukauttamisesta) ja Schengen-lainsäädäntö (vaatimus järjestelmien täydellisestä yhdenmukaistamisesta).

Tietojärjestelmien merkittävään kehittämiseen käytettävät menot on usein hyväksyttävä talousarviossa. Lisäksi viranomaisten väliset uudet tietovirrat edellyttävät usein oikeusperustaa tietojenvaihdolle. **Siksi on järkevää ottaa huolellisesti huomioon kaikki vaatimukset, jotka voivat vaikuttaa lainsäätäjän päätöksentekoon.** Julkisen sektorin elimet tai unionin yksiköt voivat joissakin tapauksissa vahvistaa sitovia vaatimuksia myös lainsäädännön ulkopuolella (esim. hankintamenettelyissä, laajamittaisissa pilottihankkeissa tai kahden tai useamman jäsenvaltion välisissä sopimuksissa), tai alkuperäisen lainsäädännön sitovien vaatimusten arvioinnin seurauksena saatetaan asettaa lisävaatimuksia (esim. digitaalisen julkisen palvelun toteutuksesta). Tällaiset päätökset saattavat rajoittaa muiden osapuolten valinnanmahdollisuuksia, joten yhteentoimivuusarviointi voi olla tarpeen.

Arviointia ei yleensä edellytetä kehittävän ylläpidon kaltaisista tehtävistä, joiden yhteydessä ei tehdä merkittäviä muutoksia eikä turvallisuuteen liittyviä tai teknisiä päivityksiä, tai pelkän standardimuotoisen tieto- ja viestintätekniikan laitteiston hankkimisesta (Yhteentoimiva Eurooppa-säädöksen johdanto-osan 18 kappale).

Sitovan luonteen lisäksi Yhteentoimiva Eurooppa-säädöksen mukaisen sitovan vaatimuksen on oltava **unionin yksikön tai julkisen sektorin elimen asettama**, sen on koskettava yhtä tai useampaa **Euroopan**

⁵ Ks. yhteistä digitaalista palveluväylää koskevan asetuksen 14 artikla (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2018/1724, annettu 2 päivänä lokakuuta 2018, tietoja, menettelyjä sekä neuvonta- ja ongelmanratkaisupalveluja saataville tarjoavan yhteisen digitaalisen palveluväylän perustamisesta ja asetuksen (EU) N:o 1024/2012 muuttamisesta, EUVL L 295, 21.11.2018, s. 1).

⁶ Sovellusrajapinnalla (application programming interface, API) tarkoitetaan rajapintaa, joka mahdollistaa kahden sovelluksen välisen viestinnän eli tiedonsiirron.

laajuista digitaalista julkista palvelua ja sen on vaikutettava **rajat ylittävään yhteentoimivuuteen**. Näitä käsitteitä selitetään tarkemmin seuraavissa kohdissa.

2.1.2 Julkisen sektorin elimet ja unionin yksiköt

Arvioitavan sitovan vaatimuksen on oltava julkisen sektorin elimen tai unionin yksikön asettama. Yhteentoimiva Eurooppa-säädöksen 2 artiklan 6 kohdassa määritellään julkisen sektorin elin samalla tavalla kuin [avointa dataa koskevan direktiivin](#) 2 artiklan 1 kohdassa, jonka mukaan julkisen sektorin elimillä tarkoitetaan:

- valtion viranomaisia tai alue- tai paikallisviranomaisia
- julkisoikeudellisia laitoksia⁷ tai
- yhden tai useamman tällaisen viranomaisen tai julkisoikeudellisen laitoksen muodostamia yhteenliittymiä.

Samaa määritelmää käytetään avointa dataa koskevan direktiivin lisäksi myös eIDAS-asetuksessa. Näin ollen julkiset organisaatiot, jotka kuuluvat näiden säädösten soveltamisalaan, kuuluvat myös Yhteentoimiva Eurooppa-säädöksen mukaisen julkisen sektorin elimen määritelmän piiriin.

Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksen 2 artiklan 5 kohdan mukaan unionin yksiköillä tarkoitetaan ”Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella, Euroopan unionin toiminnasta tehdyllä sopimuksella tai Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksella taikka niiden nojalla perustettuja unionin toimielimiä, elimiä, toimistoja ja virastoja”.

2.1.3 Euroopan laajuiset digitaaliset julkiset palvelut

Palvelut katsotaan Euroopan laajuisiksi digitaalisiksi julkisiksi palveluiksi, jos ne täyttävät Yhteentoimiva Eurooppa-säädöksen 2 artiklan 2 kohdassa vahvistetut kumulatiiviset vaatimukset. Tällaisia palveluja ovat siten seuraavat:

Digitaaliset palvelut, joita ”unionin yksiköt tai julkisen sektorin elimet tarjoavat toisilleen tai luonnollisille henkilöille taikka oikeushenkilöille unionissa ja jotka edellyttävät vuorovaikutusta jäsenvaltion rajojen yli, unionin yksiköiden kesken tai unionin yksiköiden ja julkisen sektorin elinten välillä niiden verkko- ja tietojärjestelmien kautta”.

– Yhteentoimiva Eurooppa-säädöksen 2 artiklan 2 kohta

Yhteentoimivuusarviointi on tehtävä ainoastaan sellaisista sitovista vaatimuksista, jotka koskevat Euroopan laajuisia digitaalisia julkisia palveluja. Tämä tarkoittaa sitä, että vaatimuksen on **vaikutettava** siihen, miten Euroopan laajuisia digitaalisia julkisia palveluja ja niiden tarjoamiseen käytettäviä verkko- ja tietojärjestelmiä suunnitellaan, hankitaan, kehitetään ja toteutetaan, mikä puolestaan vaikuttaa kyseisten palvelujen yhteydessä vastaanotettavien ja toimitettavien tietojen kulkuun. Toisin sanoen vaatimuksen on vaikutettava kyseessä oleviin tietoihin eli siihen, mistä ja mihin tiedot kulkevat ja minkä digitaalisen ratkaisun kautta. Vastaanotettavien tietojen osalta on tarkasteltava

⁷ Ks. avointa dataa koskevan direktiivin 2 artiklan 2 kohdassa oleva määritelmä: ”laitoksia, joilla on kaikki seuraavat ominaisuudet: a) ne on nimenomaisesti perustettu tyydyttämään yleisen edun mukaisia tarpeita, eikä niillä ole teollista tai kaupallista luonnetta; b) ne ovat oikeushenkilöitä; ja c) niitä rahoittavat pääosin valtion viranomaiset, alue- tai paikallisviranomaiset tai muut julkisoikeudelliset laitokset; tai niiden johto on näiden viranomaisten tai laitosten valvonnan alainen; tai valtion viranomaiset, alue- tai paikallisviranomaiset tai muut julkisoikeudelliset laitokset nimittävät yli puolet niiden hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenistä”.

- mitä tietoja digitaalisen julkisen palvelun tarjoaminen edellyttää
- mistä tiedot saadaan ja
- minkä digitaalisen kanavan kautta.

Toimitettavien tietojen osalta on tarkasteltava

- mitä tietoja digitaalinen julkinen palvelu toimittaa
- mihin tiedot toimitetaan ja
- minkä digitaalisen kanavan kautta.

2.1.3.1 Mitä digitaalisella julkisella palvelulla tarkoitetaan?

Euroopan laajuisen digitaalisen julkisen palvelun käsitteen ymmärtämiseksi on tärkeää ymmärtää sen taustalla olevat käsitteet. Yhteentoimiva Eurooppa-säädöstä sovelletaan ainoastaan **digitaalisiin julkisiin palveluihin**, mutta siinä ei määritellä, mitä palveluja pidetään julkisina palveluina. Säädöksen 1 artiklan 3 kohdassa täsmennetään, että ”asetusta sovelletaan rajoittamatta jäsenvaltioiden toimivaltaa määritellä, mitä tarkoitetaan julkisilla palveluilla, tai niiden mahdollisuutta vahvistaa kyseisiä palveluja koskevat menettelysäännöt tai tarjota, hallinnoida tai toteuttaa kyseisiä palveluja”. Tämä tarkoittaa sitä, että julkiset palvelut eivät välttämättä ole samoja kaikissa jäsenvaltioissa.

Joitakin yhteisiä piirteitä kuitenkin on: Yhteentoimiva Eurooppa-säädöksen mukaisia digitaalisia julkisia palveluja ovat **ainoastaan palvelut, joita tarjoavat joko unionin yksiköt tai jäsenvaltioiden julkisen sektorin elimet**. Esimerkiksi yksityinen yritys voi hallinnoida julkisella maa-alueella sijaitsevaa pysäköintialuetta ja palvelua tukevaa pysäköintisovellusta. Pelkästään se, että yritys on vuokrannut maa-alueen julkisen sektorin elimeltä, ei automaattisesti tarkoita sitä, että digitaalinen pysäköintisovellus katsotaan julkisen sektorin elimen tarjoamaksi digitaalseksi julkiseksi palveluksi. Toisaalta yksityisen sektorin toimijat voivat hoitaa avustavia tehtäviä ilman, että tällä on vaikutusta palvelun julkiseen luonteeseen (esim. julkisen palvelun tarjoamisessa voidaan käyttää yksityisen toimijan pilvipalveluja, mutta kokonaisvastuu palvelusta säilyy edelleen julkisen sektorin elimellä tai unionin yksiköllä).

Euroopan laajuiset digitaaliset julkiset palvelut rajoittuvat palveluihin, joita **julkisen sektorin elimet tai unionin yksiköt tarjoavat toisilleen tai luonnollisille henkilöille taikka oikeushenkilöille unionissa**. Määritelmä ei siten kata vaatimuksia, jotka koskevat yksinomaan julkisen sektorin elimen tai unionin yksikön sisäiseen käyttöön tarkoitettuja palveluja (esim. palvelu, jonka kautta voi varata työpöydän avokonttorista) tai palveluja, joihin liittyy vuorovaikutusta ainoastaan **EU:n ulkopuolisten** maiden, kansalaisten tai yritysten kanssa.

2.1.3.2 Mikä tekee digitaalisesta julkisesta palvelusta Euroopan laajuisen?

Jos palvelu täyttää digitaaliselle julkiselle palvelulle asetetut vaatimukset, voidaan seuraavaksi arvioida, onko kyseessä Euroopan laajuinen digitaalinen julkinen palvelu. Tämä edellyttää kahden edellytyksen täyttymistä: i) palveluun on liityttävä vuorovaikutusta jäsenvaltion rajojen yli, unionin yksiköiden kesken tai unionin yksiköiden ja julkisen sektorin elinten välillä (eli useilla lainkäyttöalueilla); ja ii) tämän vuorovaikutuksen on tapahduttava näiden toimijoiden verkko- ja tietojärjestelmien kautta.

Esimerkkeinä **jäsenvaltioiden rajat ylittävästä vuorovaikutuksesta** voidaan mainita akateemisten tutkintotodistusten tai ammattipätevyyksien vastavuoroinen tunnustaminen, liikenneturvallisuuteen liittyvien ajoneuvotietojen vaihto, pääsy sosiaaliturva- ja terveystietoihin sekä verotukseen, tulliin ja yleensäkin kaikkiin yhden kerran periaatetta toteuttaviin palveluihin liittyvien tietojen vaihto.

Unionin yksiköiden väliseen vuorovaikutukseen voi kuulua esimerkiksi komission yksikön ja tietyn hankkeen tai rahoitusohjelman hallinnoinnista vastaavan viraston välinen vuorovaikutus tai lainsäätäjien välinen vuorovaikutus.

Jäsenvaltioiden julkisen sektorin elinten ja unionin yksiköiden välistä vuorovaikutusta voi tapahtua esimerkiksi keskitettyjen asiointipisteiden järjestelmien, kynnysarvon ylittävien julkisten hankintojen tai erilaisten raportoinnin järjestelmien yhteydessä. Jäsenvaltioiden välinen vuorovaikutus, joka tapahtuu unionin yksiköiden tarjoamien järjestelmien kautta, voi kuulua molempiin luokkiin (esim. vuorovaikutus yhden kerran periaatetta toteuttavan teknisen järjestelmän kautta).

Lisäksi palvelun edellyttämän vuorovaikutuksen on tapahduttava kahden tai useamman julkisen sektorin elimen tai unionin yksikön **verkko- tai tietojärjestelmien välillä**. Jos digitaalisen julkisen palvelun tarjoaminen ei edellytä vuorovaikutusta muiden julkisen sektorin elinten tai unionin yksiköiden verkko- tai tietojärjestelmien kanssa, palvelua ei katsota Euroopan laajuisesti digitaalseksi julkiseksi palveluksi. Näin on esimerkiksi silloin, kun todistusaineistoa vaihdetaan tavanomaisen postipalvelun kautta.

2.1.4 Rajat ylittävä yhteentoimivuus

Jotta vaatimus kuuluisi Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksen soveltamisalaan, sen on vaikutettava säädöksen 2 artiklan 1 kohdassa määriteltyyn rajat ylittävään yhteentoimivuuteen. Vaikutuksia tarkastellaan tarkemmin vasta varsinaisen arvioinnin yhteydessä, mutta valmisteluvaiheessa on määritettävä, saattaisiko tällaisia vaikutuksia esiintyä. Jos arvioitavat vaatimukset koskevat Euroopan laajuista digitaalista julkista palvelua (ja näin ollen eri EU-maiden julkisen sektorin elinten ja unionin yksiköiden välistä vuorovaikutusta), niillä on yleensä myös vaikutusta rajat ylittävään yhteentoimivuuteen, koska ne määrittävät tavan, jolla julkisen sektorin elimet ja unionin yksiköt ovat vuorovaikutuksessa keskenään.

2.2 Päätöksentekokaavio

Seuraavaa päätöksentekokaaviota voidaan käyttää perustana arvioitaessa yhteentoimivuusarvioinnin tarvetta. Jos kaavion lopputulos on ”kyllä”, yhteentoimivuusarviointi on pakollinen. Jos vastaus on ”ei”, arviointi ei ole pakollinen, mutta se voisi silti olla hyödyllinen (ks. luku 1).

Kaavio 1. Yhteentoimivuusarviointia koskeva päätöksentekokaavio

Merkitykselliset käsitteet	Vaihe	Kysymys	Jos vastaus on ”kyllä”	Jos vastaus on ”ei”
Määritetään, onko organisaatiossa käynnissä prosessi, jossa määritellään sitovia vaatimuksia, tai onko olemassa sitovia vaatimuksia, jotka voivat edellyttää arviointia.	1	Onko organisaatiossasi käynnissä prosessi, jossa määritellään sitovia vaatimuksia (esim. lainsäädäntöprosessi tai hankintamenettely)? Onko päätös sitovista vaatimuksista vielä tekemättä ja voidaanko vaatimuksia vielä muuttaa ?	Siirry vaiheeseen 2.	Yhteentoimivuusarviointia ei tarvita. <i>Arviointi on pakollinen vain, jos vaatimuksia voidaan vielä muuttaa.</i>
Arvioidaan, ovatko vaatimukset sitovia.	2	Ovatko vaatimukset, joista on päätettävä, sitovia ? (Voivatko ne rajoittaa muiden osapuolten valinnanmahdollisuuksia ?)	Siirry vaiheeseen 3.	Yhteentoimivuusarviointia ei tarvita. <i>Ainoastaan sitovat vaatimukset edellyttävät arviointia.</i>
Arvioidaan, koskevatko sitovat vaatimukset digitaalisia julkisia palveluja.	3	1. Koskevatko sitovat vaatimukset joko unionin yksikön tai julkisen sektorin elimen tarjoamaa digitaalista julkista palvelua?	Siirry vaiheeseen 4.	Yhteentoimivuusarviointia ei tarvita. <i>Vain julkisen sektorin elinten tai unionin yksiköiden tarjoamat julkiset palvelut kuuluvat Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksen piiriin.</i>
	4	2. Tarjotaanko digitaalista julkista palvelua toiselle julkisen sektorin elimelle tai unionin yksikölle tai luonnollisille henkilöille taikka oikeushenkilöille unionissa?	Siirry vaiheeseen 5.	Yhteentoimivuusarviointia ei tarvita. <i>Vain toisille julkisen sektorin elimille tai unionin yksiköille tarjottavat julkiset palvelut kuuluvat Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksen piiriin.</i>

EUROOPAN KOMISSIO – YHTEENTOIMIVUUSARVIOINTEJA KOSKEVAT SUUNTAVIIVAT (LUONNOS)

Merkitykselliset käsitteet	Vaihe	Kysymys	Jos vastaus on ”kyllä”	Jos vastaus on ”ei”
Arvioidaan datan jakamista rajojen yli ja määritetään, onko digitaalinen julkinen palvelu Euroopan laajuinen.	5	Edellyttääkö digitaalisen julkisen palvelun tarjoaminen verkko- tai tietojärjestelmien kautta tapahtuvaa vuorovaikutusta a) eri jäsenvaltioissa sijaitsevien julkisen sektorin elinten välillä b) unionin yksiköiden kesken tai c) unionin yksiköiden ja julkisen sektorin elinten välillä?	Siirry vaiheeseen 6.	Yhteentoimivuusarviointia ei tarvita. <i>Palveluja, jotka rajoittuvat vain yhteen jäsenvaltioon, ei pidetä Euroopan laajuisina digitaalisina julkisina palveluina. Arviointi on pakollinen vain, jos sitova vaatimus vaikuttaa rajat ylittävään vuorovaikutukseen. Jos palveluun ei liity verkkojen tai järjestelmien kautta tapahtuvaa rajat ylittävää vuorovaikutusta, sitä ei katsota Euroopan laajuiseksi digitaalseksi julkiseksi palveluksi.</i>
Vahvistetaan, onko arviointi tarpeen.	6	Onko tämä ensimmäinen kerta , kun kyseisiä sitovia vaatimuksia arvioidaan ?	Yhteentoimivuusarviointi on suoritettava. <i>Organisaatiolla on lakisäätäinen velvollisuus tehdä yhteentoimivuusarviointi ja julkaista sitä koskeva tulosraportti.</i>	Yhteentoimivuusarviointia ei tarvita. <i>Organisaatiolla ei ole lakisäätelistä velvollisuutta tehdä yhteentoimivuusarviointia. Vapaaehtoisesta arvioinnista voisi kuitenkin olla hyötyä.</i>

Päätöksentekokaavion tuloksesta riippumatta on tärkeää huomioida seuraavat kolme seikkaa:

Arviointia ei tarvitse toistaa

Ainoastaan se julkinen organisaatio, joka suunnittelee päätöstä vaatimuksesta, on velvollinen suorittamaan arvioinnin. Tämä pätee riippumatta siitä, missä digitaalisen julkisen palvelun elinkaaren vaiheessa vaatimusta ollaan asettamassa. Näin ollen se voi tarkoittaa myös eri toimijoita riippuen siitä, sisällytetäänkö vaatimus säädösehdotukseen vai asetetaanko se myöhemmin palvelun toteutuksen tai hallinnoinnin aikana. Jos asia kuuluu jaetun vastuun piiriin, organisaatioiden on sovittava tehtävistä ja tehtävä yhteistyötä (ks. myös [luku 5](#)). Velvoite ei koske niitä julkisia organisaatioita, jotka ainoastaan panevat vaatimuksen täytäntöön toisen julkisen organisaation tekemän päätöksen mukaisesti (ks. myös päätöksentekokaavion kysymykset 1 ja 2). Jos päätös tehdään yhteisesti (esim. rajat ylittävän hankkeen yhteydessä), myös arviointi voidaan tehdä yhdessä.

Sääntöä, jonka mukaan arviointia ei tarvitse toistaa, on selvennetty Yhteentoimiva Eurooppa-säädöksen 3 artiklassa säädetyllä poikkeuksella, jonka mukaan uutta arviointia ei tarvita, jos sitovasta vaatimuksesta on jo tehty yhteentoimivuusarviointi. Vaikka arviointia ei tarvitse toistaa, eri arvioinnit voivat liittyä toisiinsa.

Asiaan liittyvät arvioinnit

Arvioinneissa voidaan hyödyntää muita arviointeja silloin, kun yksi julkinen organisaatio (esim. unionin yksikkö) asettaa korkealla tasolla sitovia vaatimuksia, jotka toimeenpanopanoelimet määrittelevät myöhemmin tarkemmin. Näin voi olla esimerkiksi silloin, kun EU-direktiivi saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä tai kun säädöstekstissä käyttöön otettua jo arvioitua sitovaa vaatimusta täsmennetään vaatimuksen täytäntöönpanoa koskevassa julkisessa hankintamenettelyssä. Jos täsmentäminen tehdään päättämällä uusista sitovista vaatimuksista, rajat ylittävän yhteentoimivuuden esteitä voi syntyä myös tässä vaiheessa, joten uusista vaatimuksista on tehtävä arviointi. Siinä voidaan kuitenkin viitata aiempiin arviointeihin ja hyödyntää niiden tuloksia.

Saman säännön mukaisesti toteutusvaiheessa ei tarvita arviointia, jos sitova vaatimus toteutetaan unionin yksikön tarjoamilla ratkaisulla. Tältä osin oletetaan, että kaikki unionin yksiköiden tarjoamat ratkaisut ovat oletusarvoisesti yhteentoimivia, koska niitä käytetään monenlaisissa yhteyksissä eri puolilla unionia. Myös tässä tapauksessa yhteentoimivuusarviointi voidaan kuitenkin tehdä vapaaehtoisesti sen varmistamiseksi, että ratkaisussa huomioidaan kaikki rajat ylittävään yhteentoimivuuteen liittyvät kysymykset, joita kyseisessä tapauksessa saattaa esiintyä.

Ei takautuvia arviointeja

Lakisääteinen velvollisuus suorittaa yhteentoimivuusarviointi tulee voimaan 12. tammikuuta 2025. Monista sitovista vaatimuksista, jotka vaikuttavat Euroopan laajuisten digitaalisten julkisten palvelujen rajat ylittävään yhteentoimivuuteen, on voitu jo päättää, vaikka niitä ei olisi vielä saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä tai otettu käyttöön. Näiden vaatimusten takautuva arviointi ei ole pakollista. Se on kuitenkin erittäin suositeltavaa tapauksissa, joissa panokset ovat korkeat, koska se voi tukea vaatimusten saattamista osaksi kansallista lainsäädäntöä tai niiden täytäntöönpanoa, kuten edellä on selitetty.

2.3 Esimerkkejä

Tapaus 1: Kansallista ratkaisua mukautetaan tietojen vaihtamiseksi muiden jäsenvaltioiden kanssa

EU-maassa sijaitsevan suuren kaupungin on kehitettävä teknistä järjestelmäänsä, jotta ratkaisu tukisi uuden EU-asetuksen mukaisia laajennettuja vaatimuksia tietojenvaihdolle muiden jäsenvaltioiden viranomaisten kanssa.

Asiasta vastaava komission pääosasto on tehnyt ehdotuksen antamisen yhteydessä yksityiskohtaisen yhteentoimivuusarvioinnin, jossa kuvataan odotetut seuraukset jäsenvaltioille. Uutta arviointia ei tarvitse tehdä, jos suunniteltu muutos johtuu suoraan tarpeesta noudattaa uutta asetusta. Toisin sanoen uusi arviointi ei ole tässä tapauksessa pakollinen, koska kaupunki **ei tee päätöstä** vaan ainoastaan **paneetäytäntöön** sitovia vaatimuksia koskevan päätöksen (ks. päätöskaavion kysymys 1).

Uusi arviointi olisi kuitenkin tehtävä, jos kaupunki päättäisi ottaa käyttöön lisävaatimuksia, jotka eivät johdu uuden asetuksen mukaisesta velvoitteesta mutta jotka liittyvät samaan asiaan (rajat ylittävä tietojenvaihto) tai todennäköisesti vaikuttaisivat siihen (esim. tietojen muotoa tai omistajuutta koskevat muutokset).

Tapaus 2: Uusi EU-säädös edellyttää IT-tukea

EU-maan viraston on kehitettävä raportointiratkaisuaan, jotta ratkaisu tukisi äskettäin annetusta asetuksesta johtuvia uusia sitovia vaatimuksia. Asetuksessa veloitetaan tuotteen X sisämarkkinoilla toimivat toimijat lähettämään säännöllisesti digitaalisia raportteja tuotteen myynnistä.

Arviointia ei tarvita, koska virasto ei tee päätöstä vaan ainoastaan paneetäytäntöön sitovia vaatimuksia koskevan päätöksen (ks. kysymys 1).

Tilanne olisi kuitenkin toinen, jos asetuksessa vain asetettaisiin ylätasen vaatimus ja virasto tekisi päätöksen täytäntöönpanon edellyttämistä uusista sitovista vaatimuksista, joita ei ole vielä arvioitu. Virasto saattaisi esimerkiksi joutua päättämään vaatimuksista, joilla säännellään digitaalisten myyntiraporttien jakamista. Tällöin sen olisi myös arvioitava tällaisen vaatimuksen vaikutusta rajat ylittävään tietojenjako.

Virasto voisi kuitenkin myös päätellä, ettei se ole velvollinen suorittamaan yhteentoimivuusarviointia. Näin voi käydä esimerkiksi silloin, kun uusi vaatimus ei koske digitaalista julkista palvelua (eikä erityisesti palvelun vuorovaikutusta muiden palvelujen kanssa), vaan sillä ainoastaan muutetaan raportoinnin piiriin kuuluviin yrityksiin sovellettavaa kynnystä (ks. kysymys 3). Vapaaehtoisesta arvioinnista saattaisi kuitenkin olla hyötyä.

Tapaus 3: Tarjouskilpailu teknisten järjestelmien ylläpitoa ja kehittämistä koskevaa puitesopimusta varten

EU-maan kansallinen virasto aikoo järjestää tarjouskilpailun tietojärjestelmiensä ylläpitoa ja kehittämistä koskevaa puitesopimusta varten. Virasto näin ollen päättää sitovista vaatimuksista eikä ainoastaan vastaa niiden täytäntöönpanosta (ks. kysymys 1).

Sitoviin vaatimuksiin voi kuulua myös tarjouspyyntö. Tässä tapauksessa tarjouskilpailun järjestäminen ammattikäyttöön tarkoitettujen järjestelmien operointia, ylläpitoa ja kehittämistä koskevaa puitesopimusta varten ei kuitenkaan sisällä digitaalisia julkisia palveluja koskevia sitovia vaatimuksia

vaan ainoastaan ”kehittävää ylläpitoa” koskevia vaatimuksia (ks. kysymys 2). Yhteentoimivuusarviointi ei näin ollen ole tarpeen.

Arviointi on yleensä tarpeen, jos sopimuksessa edellytetään järjestelmän kehittämistä erityisellä tavalla (esim. käyttöön otetaan uutta lainsäädäntöä tukeva uusi kansallinen tai organisaatiokohtainen vaatimus, jolla saattaa olla vaikutusta Euroopan laajuisten digitaalisten julkisten palvelujen rajat ylittävään yhteentoimivuuteen esimerkiksi siksi, että se muuttaa järjestelmän toimintalogiikkaa).

Tapaus 4: Ratkaisun hankkiminen rajojen yli käytettävää palvelua varten

EU-maan raja-alueella sijaitseva kunta haluaa hankkia digitaalisen itsepalveluratkaisun, jolla voi maksaa pysäköintimaksun kunnan osoittamilla alueilla. Kunta asettaa hankintapäätöksen yhteydessä uusia sitovia vaatimuksia tietojärjestelmälle, jolla palvelu tarjotaan.

Vaatimukset eivät kuitenkaan vaikuta rajat ylittävään yhteentoimivuuteen (ks. kysymys 3), koska ratkaisun tarkoituksena on mahdollistaa pysäköintimaksun suora maksaminen. Maksutapahtuma ei siten edellytä tietojen vaihtamista jäsenvaltioiden viranomaisten välillä tai EU:n toimielinten kanssa.

Koska palvelun tarjoaminen ei edellytä verkko- tai tietopalvelujen rajat ylittävää vuorovaikutusta, kunnan ei ole pakko tehdä yhteentoimivuusarviointia ennen ehdotetun ratkaisun hankkimista.

Tapaus 5: EU:n ehdottamat säännöt edellyttävät kansallista digitaalista tukea

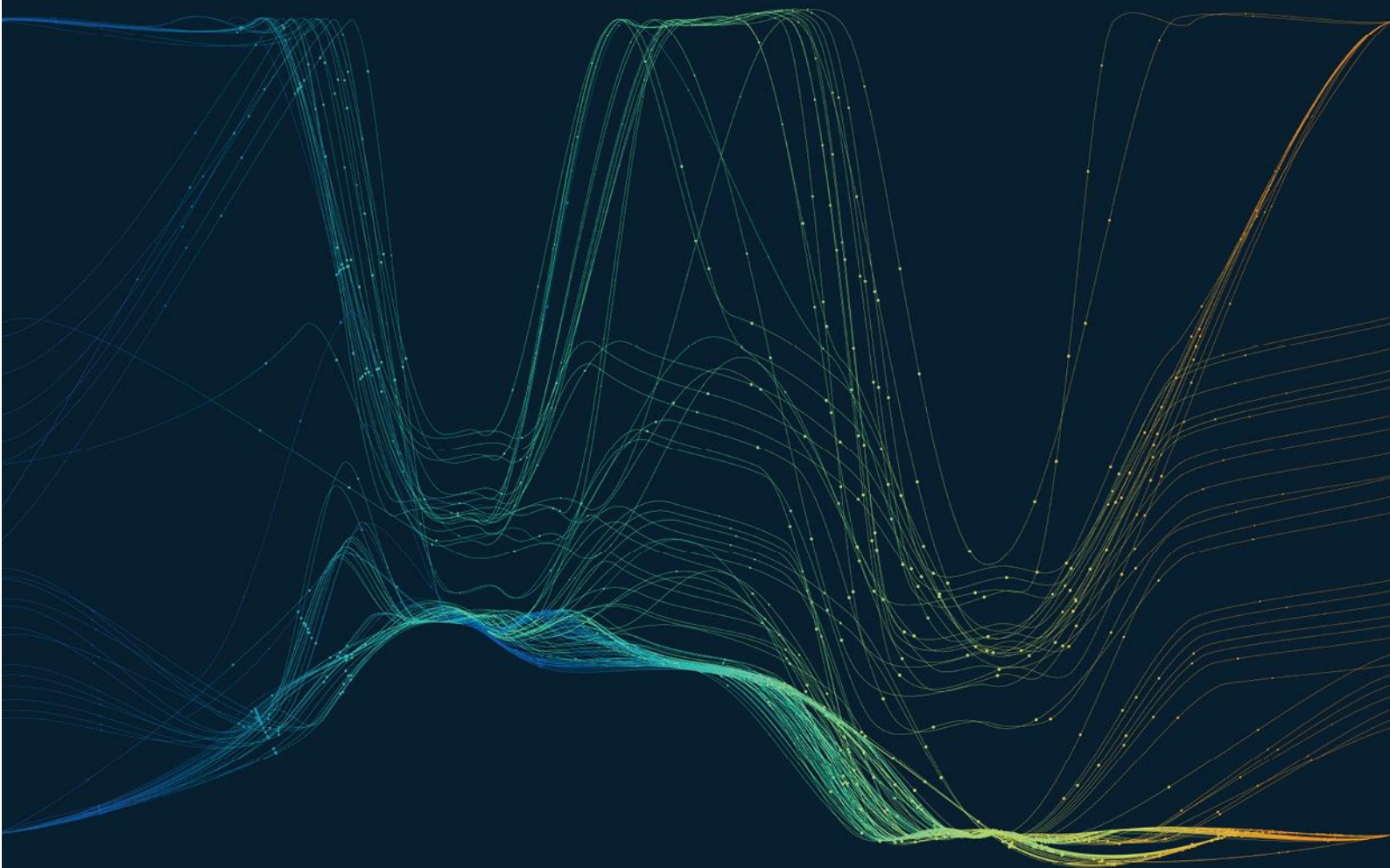
Komission pääosasto on laatinut maatalousalaa koskevan säädösluonnoksen, jolla otetaan käyttöön uusia rajoja ja tietotyyppisiä hiilidioksidipäästöjen raportointia varten. Useat jäsenvaltiot ovat kuitenkin jo pari vuotta aiemmin ottaneet käyttöön kansallisia raportointiratkaisuja. Jos säädös hyväksytään, kyseisten jäsenvaltioiden olisi kehittävä nykyisiä oikeudellisia kehyksiään ja tietojärjestelmiään, jotta ratkaisut tukisivat säädöksessä esitettyjä uusia rajoja ja tietotyyppisiä.

Pääosaston on tehtävä ehdotuksesta yhteentoimivuusarviointi, koska ehdotus on edelleen avoinna keskustelulle (ks. kysymys 1) ja koska se koskee Euroopan laajuisia digitaalista julkista palvelua (tiedonkulku julkisten organisaatioiden välillä) (ks. kysymykset 2 ja 3). Arvioinnissa olisi tutkittava käytössä olevia ratkaisuja ja sitä, miten niitä voitaisiin (uudelleen)käyttää niin, että vältetään toimien ja resurssien päällekkäisyys.

Näiden konkreettisten esimerkkien ohella arvioinnin tekeminen on todennäköisesti hyödyllistä tai jopa pakollista, kun

- viranomaisille asetetaan uusia tehtäviä
- tietojen luovuttamista koskevia sääntöjä muutetaan
- tiedonsaantioikeutta koskevia sääntöjä muutetaan
- käyttöön otetaan uusi tapa tarjota julkista palvelua.

3 Yhteentoimivuusarvioinnin suorittaminen

Jos luvussa 2 esitetty päätöksentekokaavio osoittaa, että yhteentoimivuusarviointi on tarpeen, tämä luku auttaa suorittamaan itse arvioinnin.

Luvun tarkoituksena on antaa selkeät vaiheittaiset ohjeet siitä, miten yhteentoimivuusarviointi tehdään Yhteentoimiva Eurooppa-säädöksen mukaisesti. Luvussa on tietoa

- yhteentoimivuusarvioinnin keskeisistä vaiheista
- miten yksilöidä ja dokumentoida sitovat vaatimukset
- miten tunnistaa vaikutukset rajat ylittävään yhteentoimivuuteen
- miten määrittää asiaankuuluvat sidosryhmät ja toteuttaa niiden kuuleminen
- miten määrittää soveltuvat Yhteentoimiva Eurooppa-ratkaisut.

Yhteentoimiva Eurooppa-säädöksessä todetaan selvästi, että yhteentoimivuusarviointien tekemiseen sovellettavan lähestymistavan olisi oltava **oikeasuhteinen** ja sen mukaan **eritelty**, millä tasolla ja missä laajuudessa arvioinnit suoritetaan. Tämä tarkoittaa sitä, että eri menetelmistä ja välineistä on erilaista hyötyä eri yhteyksissä (ks. tämän luvun 3.4 kohta). Luvussa ei esitetä yhtä yleistä lähestymistapaa vaan tutustutaan eri vaihtoehtoihin, jotka vaihtelevat julkisen organisaation yleisen yhteentoimivuuden hallintomallin mukaan. Yhteentoimivuuden hallinto voi esimerkiksi edellyttää kansallista tai organisaatiokohtaista arviointia tai tietoteknisten periaatteiden tai yhteentoimivuusperiaatteiden noudattamista (ks. [luku 5](#)). Jos organisaatiossa ei ole erityisiä ohjeita yhteentoimivuusarviointien suorittamisesta, arvioinnista vastaavan henkilön olisi valittava lähestymistapa, joka tuottaa eniten hyötyä ja aiheuttaa vähiten rasitetta.

Tässä luvussa esitetty prosessi edustaa kattavaa yhteentoimivuusarvioinnin **parhaisiin käytäntöihin** perustuvaa lähestymistapaa. Organisaatioiden koko, rakenne, resurssit ja kehitystaso kuitenkin vaihtelevat, joten prosessia saa ja sitä pitää mukauttaa kunkin organisaation olosuhteisiin ja rajoitteisiin.

Olennaista on säilyttää arvioinnin peruseriaatteen⁸ mutta skaalata prosessia niin, että se on hallittavissa ja soveltuu organisaation erityisolosuhteisiin. Kun edetään eri vaiheisiin, tulee pohdittavaksi, miten kutakin vaihetta voisi mukauttaa oman organisaation valmiuksiin ja tarpeisiin. Näin voi varmistaa arvioinnin hyödyllisyyden ja toteuttamiskelpoisuuden lähtökohdista tai käytettävissä olevista resursseista riippumatta.

Ensiksi tutustutaan yhteentoimivuusarviointien tekemistä koskeviin yleisiin suosituksiin, minkä jälkeen syvennytään prosessin kuhunkin vaiheeseen tarkemmin.

⁸ Arvioinnin tarkoituksena on mahdollistaa rajat ylittävä yhteentoimivuus ja varmistaa samalla kaikkien asiaankuuluvien sidosryhmien ottaminen mukaan, jotta voidaan luoda kestäviä ja tulevaisuuden vaatimukset huomioon ottavia digitaalipolitiikkoja. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi on tarpeen saada käsitys suunniteltujen vaatimusten vaikutusten laajuudesta ja ehdottaa toimenpiteitä etujen hyödyntämiseksi ja mahdollisten kustannusten ottamiseksi huomioon (Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksen johdanto-osan 17 kappale). Lisäksi on valittava lähestymistapa, joka on oikeasuhteinen ja sen mukaan eritelty, millä tasolla ja missä laajuudessa arvioinnit suoritetaan (johdanto-osan 19 kappale).

3.1 Yleisiä suosituksia

Yleisiä suosituksia sopivan lähestymistavan löytämiseksi:

Toimitaan ajoissa. Suurin hyöty saadaan, kun arviointi tehdään jo uusien sitovien vaatimusten suunnittelun alkuvaiheessa (esim. osana politiikan, säädösehdotuksen tai uuden tietoteknisen ratkaisun suunnittelua), kuitenkin viimeistään ennen sitovien päätösten tekemistä.

Varmistetaan tarkoituksenmukaisuus. Mitä täsmällisempi ja yksilöllisempi vaatimuksia sisältävä päätös on (esim. paikallisviranomaisen toteuttama yksittäinen hanke), sitä käytännönläheisempi ja siten myös suppeampi arviointi voi olla. Määrittele arvioinnin laajuus ja tavoitteet selkeästi ja suunnittele arviointi niiden mukaisesti.

Hyödynnetään olemassa olevia puitteita. Arviointi olisi sovitettava käytössä oleviin organisatorisiin ja hallinnollisiin puitteisiin, jotta varmistetaan, että ne tukevat hallinnollista työntekoa. Tarvittaessa on otettava huomioon myös digitaalipolitiikkaa koskevat oikeudelliset kehykset. Jos arviointi liittyy aiempaan (EU:n tai kansallisen tason) arviointiin, sitä hyödynnetään arvioinnin suunnittelussa.

Sidosryhmien kuuleminen Yhteentoimivuusarvioinnin yhteydessä olisi kuultava suoraan sidosryhmiä, joihin palvelu vaikuttaa (myös kansalaisia tai heidän edustajiaan). Lisäksi olisi suositeltavaa kuulla toteuttajia ja muita palvelun tarjoamiseen osallistuvia toimijoita. Muista, että arviointiin voi osallistua myös henkilöitä, joilla ei ole kokemusta tietohallinnosta tai tietotekniikasta.

3.2 Valmistelu

Tässä vaiheessa luodaan perusta koko prosessille määrittelemällä arvioinnin laajuus, muodostamalla asianmukainen arviointitiimi ja laatimalla selkeä toimintasuunnitelma. Alkuvaiheeseen käytetty aika auttaa sujuvoittamaan seuraavien vaiheiden toteutusta, välttämään mahdolliset sudenkuopat ja varmistamaan, että arvioinnin tulokset ovat sekä merkityksellisiä että toteutettavissa.

3.2.1 Yhteentoimivuusarvioinnin käynnistävien prosessien tunnistaminen

Sen sijaan, että yhteentoimivuusarvioinnin tarvetta tarkasteltaisiin aina tapauskohtaisesti, pyri tunnistamaan prosessit, jotka yleensä edellyttävät arviointia (esim. lainsäädäntösykli, täytäntöönpanoprosessit tai hankintamenettelyt). Kun on muodostettu yleiskuva prosesseista, pyritään määrittämään arvioinnin mahdollinen aloitus- tai toteutuskohta. Jos esimerkiksi lainsäädäntösykli edellyttää vaikutustenarviointia, pohditaan, olisiko myös yhteentoimivuusarviointi mahdollista sisällyttää tähän prosessiin ja missä vaiheessa.

3.2.1 Yhteentoimivuusarvioinnin tarpeen määrittäminen

Tätä vaihetta koskeva päätöksentekomenettely kuvataan yksityiskohtaisesti [luvussa 2](#). Luvussa olevassa päätöksentekokaaviossa esitetään jäsenelty lähestymistapa yhteentoimivuusarvioinnin tarpeen määrittämiseen. Jos luvun 2 mukaisesti tehty alustava arviointi osoittaa, että arviointi on tarpeen, jatketaan prosessia tässä luvussa kuvattujen vaiheiden mukaisesti. Vaikka arvioinnin suorittamiseen ei olisi lakisääteistä velvollisuutta, sen voi silti tehdä vapaaehtoisesti.

3.2.2 Arvioinnin laajuuden ja tavoitteiden määrittäminen

Yhteentoimivuusarvioinnin laajuuden ja tavoitteiden määrittely vaikuttaa prosessin myöhempiin vaiheisiin. Laajuus määrittää arvioinnin rajat (esim. mitä tietojenvaihtotapauksia, järjestelmiä, prosesseja tai palveluja tutkitaan ja kuinka perusteellisesti). Tavoitteet puolestaan selventävät, mitä arvioinnilla pyritään saavuttamaan (esim. erityisten yhteentoimivuuspuutteiden tunnistaminen tai tiettyjen standardien noudattamisen arviointi).

On tärkeää, että laajuus ja tavoitteet määritetään kunkin hankkeen ja organisaation erityisolosuhteiden mukaan. Ota huomioon arvioitavan hankkeen luonne ja monimutkaisuus sekä organisaatorakenne ja käytettävissä olevat resurssit. Laaja-alainen rajat ylittävä aloite voi edellyttää kattavaa arviointia, kun taas pienempi paikallinen hanke voi hyötyä enemmän kohdennetummasta lähestymistavasta.

Arvioinnin laajuutta ja tavoitteita määritettäessä olisi otettava huomioon myös organisaation valmiudet suorittaa arviointi. Tämä ei koske ainoastaan taloudellisia resursseja, vaan myös aikaa, asiantuntemusta ja tarvittavien tietojen saatavuutta. Tavoitteena on löytää tasapaino perusteellisuuden ja käytännöllisyyden välillä, jotta arviointi on paitsi tarkoituksenmukainen myös hallittavissa rajoitteet huomioiden. Edelliset seikat huomioon ottaen ja vaikka arviointi voi koskea vain Euroopan laajuista digitaalista julkista palvelua, on hyvä tiedostaa, että arvioinnin laajuus ja tavoitteet voivat vaihdella suuresti paitsi jäsenvaltioiden ja unionin yksiköiden välillä myös jäsenvaltion ja organisaation sisällä.

3.2.3 Monialaisen arviointitiimin muodostaminen

Asianmukaisen tiimin muodostaminen on ratkaisevan tärkeää, jotta yhteentoimivuusarviointi voidaan suorittaa tehokkaasti. Tiimissä olisi mielellään oltava mukana monenlaisia asiantuntijoita, mutta organisaatioiden käytettävissä olevat taidot ja resurssit voivat olla rajalliset. Tärkeintä on pyrkiä parhaaseen mahdolliseen osaamisyhdistelmään rajoitteiden puitteissa.

lhannetapauksessa arviointitiimissä yhdistyvät erilaiset taidot ja näkökulmat. Tiimiin voisi ottaa mukaan henkilöitä, joilla on esimerkiksi seuraavien alojen asiantuntemusta:

- tietojenvaihdon oikeudelliset ja sääntelyyn liittyvät näkökohdat (yhteentoimivuus)
- toimintaprosessien analysointi
- tiedonhallinta, mukaan lukien semanttinen asiantuntemus ja tietohallinto
- IT-arkkitehtuuri ja järjestelmien integrointi
- arvioitavana olevien sitovien vaatimusten ja niihin liittyvien palvelujen kannalta merkityksellinen asiantuntemus.

Yhdellä henkilöllä voi olla useiden alojen asiantuntemusta. Jos resurssit ovat rajalliset, asetetaan etusijalle arvioinnin kannalta kriittisimmät taidot. Myös ulkopuolisten asiantuntijoiden tai konsulttien tilapäistä ottamista mukaan paikkaamaan tiimin asiantuntemuksessa olevia kriittisiä aukkoja voi harkita.

Tiimin koon olisi oltava oikeassa suhteessa arvioinnin laajuuteen. Pieni kohdennettu tiimi voi riittää suppeamman arvioinnin suorittamiseen, kun taas laaja-alaisempi ja monimutkaisempi hanke voi edellyttää laajempaa tiimiä.

3.2.4 Asiaankuuluvien sidosryhmien määrittäminen

Ensin määritetään sidosryhmät, joiden kannalta sitovat vaatimukset voivat olla merkityksellisiä. Voidaan esimerkiksi pohtia, keihin vaatimukset voivat vaikuttaa:

- täytäntöönpano – esim. ketkä osallistuvat mihinkin prosessin osaan
- palveluntarjonta – esim. mitkä organisaatiot ovat välttämättömiä onnistuneen toteutuksen kannalta
- toteutus – esim. keiden on oltava vuorovaikutuksessa keskenään
- hallinnointi – esim. ketkä osallistuvat johdonmukaisuuden varmistamiseen.

Sidosryhmiin voi kuulua julkisia tai yksityisiä sidosryhmiä (yrityksiä), kansalaisia ja unionin yksiköitä, ja niitä on kuultava prosessin myöhemmässä vaiheessa. Jos sidosryhmät määritetään jo varhaisessa vaiheessa, ne voidaan jopa ottaa mukaan seuraavan vaiheen toteuttamiseen (esimerkiksi sitovien vaatimusten määrittämiseen). Jokaista yksittäistä sidosryhmää ei tarvitse yksilöidä, vaan tarkoituksena on pikemminkin määrittää sidosryhmien luokat (esim. kaikki kansalaiset tai vain tietyt ihmisryhmät taikka kaikki yritykset tai vain tietyt toimialat).

3.3 Alustava analyysi

Seuraavana vaiheena on tutkia olemassa olevia asiakirjoja, toimintapolitiikkoja ja palveluja, jotta voidaan tunnistaa ja ymmärtää arviointiin vaikuttavat keskeiset tekijät.

Tällä vaiheella on kolme tarkoitusta:

1. kootaan asiaankuuluvat asiakirjat ja toimintapolitiikat, joissa kuvataan yhteentoimivuuteen vaikuttavia vaatimuksia, ja tutkitaan niitä
2. yksilöidään ja dokumentoidaan selkeästi arvioinnin kannalta keskeiset sitovat vaatimukset
3. kartoitetaan Euroopan laajuiset digitaaliset julkiset palvelut, joihin nämä vaatimukset vaikuttavat.

Kun edetään seuraavien kolmen alakohdan läpi, on pidettävä mielessä analyysin syvyys ja laajuus suhteessa valmisteluvaiheessa määriteltyyn arvioinnin laajuuteen. Tavoitteena on luoda vankka tietopohja, joka tukee arviointiprosessin myöhempiä vaiheita.

3.3.1 Vaatimuksiin liittyviin asiakirjoihin ja toimintapolitiikkoihin tutustuminen

Tämän vaiheen ensisijaisena tarkoituksena on koota ja analysoida kaikki asiakirjat, jotka ovat merkityksellisiä uusien tai muutettujen vaatimusten ymmärtämisen kannalta (riippumatta siitä, viitaanko niissä vaatimuksiin nimenomaisesti vai epäsuorasti). Tämän tarkastelun perusteella yksilöidään seuraavassa vaiheessa arvioinnin kannalta keskeiset sitovat vaatimukset.

Käytettävissä olevien asiakirjojen luonne ja laajuus voivat vaihdella merkittävästi arvioitavan hankkeen tai aloitteen senhetkisen vaiheen mukaan (esim. lainsäädännön valmisteluvaihe, konsepti- ja suunnitteluvaihe tai jokin myöhempi vaihe).

Riippuen siitä, missä vaiheessa digitaalisen julkisen palvelun kehittämisprosessi on, mahdollisia toimia voivat olla esimerkiksi seuraavat:

1. Määritetään ja kootaan kaikki asiaankuuluvat asiakirjat. Näihin voivat kuulua paitsi säädökset, joissa vaatimukset asetetaan, myös toissijaisia lähteitä, kuten tekninen dokumentaatio tai vaatimukset sisältävää asiakirjaa koskeva viestintä. Kerätään kaikki mahdolliset asiakirjat, jotta mitään olennaisia tietoja ei jäisi huomaamatta. Ei esimerkiksi tarkastella ainoastaan vaatimukset kuvaavaa sitovaa asiakirjaa, vaan otetaan huomioon myös konteksti, jossa vaatimukset on asetettu tai jossa ne toteutetaan. Tähän voi sisältyä myös muita, jo olemassa olevia tiedonvaihtovelvoitteita, joita ei tällä hetkellä säännellä.
2. Luokitellaan asiakirjat niiden tyyppin mukaan ja sen perusteella, millainen merkitys niillä on yhteentoimivuuden kannalta.
3. Suoritetaan alustava tarkastelu kunkin asiakirjan laajuuden ja sisällön ymmärtämiseksi.
4. Laaditaan yhteenveto tai luettelo keskeisistä asiakirjoista ja niiden merkityksestä yhteentoimivuutta koskevien vaatimusten kannalta.
5. Määritetään mahdolliset asiakirja-aineistossa olevat puutteet, jotka on mahdollisesti korjattava.

Muita näkökohtia:

- Huomioon otetaan sekä sisäiset että ulkoiset asiakirjalähteet.
- Versionhallinta huomioidaan ja varmistetaan, että käytössä on uusimmat tiedot.
- Etsitään viittauksia standardeihin tai muihin ulkoisiin vaatimuksiin, jotka voivat vaikuttaa yhteentoimivuuteen.
- Otetaan huomioon kaikki asiakirjoissa havaitut epäselvyydet tai epä johdonmukaisuudet lisätutkimuksia varten.

Tässä vaiheessa tarkoituksena ei ole analysoida vaatimuksia perusteellisesti vaan luoda yleiskuva asiakirja-aineistosta. Tämä toimii perustana myöhemmin tehtävälle yksityiskohtaisemmalle analyysille.

3.3.2 Merkityksellisten sitovien vaatimusten yksilöinti

Tämän vaiheen tarkoituksena on **yksilöidä ja dokumentoida sitovat vaatimukset**, joita aiotaan arvioida (sitovien vaatimusten käsitettä selitetään tarkemmin [luvussa 2](#)). Samassa yhteentoimivuusarvioinnissa voidaan tarkastella useita sitovia vaatimuksia (yleensä silloin, kun vaatimukset on tarkoitus asettaa samassa päätöksentekoprosessissa).

Vaatimukset on dokumentoitava. Tämä helpottaa keskustelua vaatimusten vaikutuksista, mikä on yhteentoimivuusarvioinnin tavoite. Vaatimusten yksilöiminen ei aina ole helppoa. Jotkin vaatimukset eivät välttämättä ole selkeitä ja yksiselitteisiä, vaan ne käyvät ilmi vasta perusteellisen asiantuntija-analyysin jälkeen.

Yksilöidyistä asiakirjoista tutkitaan ja poimitaan sitovat vaatimukset, jotka

- koskevat digitaalista julkista palvelua:
 - o palvelulla on digitaalinen ulottuvuus, eli sen taustaprosessit on digitalisoitu tai automatisoitu siinä käsitellään dataa, se edellyttää digitaalisten ratkaisujen käyttöönottoa tai käyttöä, se tarjoaa digitaalisen kanavan palvelujen tarjoamiseen tai se tarjotaan verkko- ja tietojärjestelmien kautta
 - o palvelu edellyttää julkisten organisaatioiden välistä vuorovaikutusta, eli sitä tarjoavat unionin yksiköt tai julkisen sektorin elimet toisilleen tai luonnollisille henkilöille taikka oikeushenkilöille unionissa

- koskevat Euroopan laajuista palvelua:
 - o palvelu edellyttää vuorovaikutusta jäsenvaltioiden rajojen yli, unionin yksiköiden kesken tai unionin yksiköiden ja julkisen sektorin elinten välillä.

Perusteellisuus: jos sitova vaatimus jää huomaamatta arviointiprosessissa, se saattaa haitata rajat ylittävää yhteentoimivuutta toteutusvaiheessa.⁹

Kun vaatimukset on yksilöity, valitaan tarpeisiin parhaiten sopiva vaatimusten dokumentointimenetelmä.¹⁰ Passiivimuodon käyttöä vaatimusten kirjaamisessa on vältettävä, koska tämä johtaa usein siihen, että toimijoita (eli osallistujia) ei yksilöidä selkeästi. On varmistettava, että kuvaus sisältää tarvittavat tiedot, jotta sitä voidaan pitää sitovana vaatimuksena, koska arvioinnissa on saatettu käyttää myös sitovan asiakirjan kontekstiin liittyviä tietoja (eli myös muita kuin itse asiakirjan tietoja).

Erilaiset vaatimusten yksilöinti- ja dokumentointimenetelmät voivat olla hyödyllisiä riippuen siitä, missä vaiheessa hanketta vaatimukset asetetaan (esim. lainsäädäntösyklin alussa voi olla hyödyllistä tarkastella käyttäjäkokemuksia tai käyttötapauksia). Dokumentoinnissa olisi otettava huomioon yhteentoimivuusarvioinnin suunniteltu kohderyhmä. Arviointi on asetettava julkisesti saataville virallisella verkkosivustolla, mutta sitä todennäköisesti hyödynnetään myös myöhemmissä prosesseissa digitaalisen julkisen palvelun elinkaaren aikana. Siksi olisi harkittava, jaetaanko tulosraportti sellaisenaan vai pitäisikö siitä laatia eri versiot esimerkiksi sidosryhmien kuulemista, hankintamenettelyä ja toteutusta varten. Jos eri versiot ovat tarpeen, mukautetaan menetelmiä vastaavasti. Dokumentointi riippuu myös kuvattavien sitovien vaatimusten tyypistä (esim. toimintaprosesseja koskevat, toiminnalliset ja ei-toiminnalliset tai tekniset vaatimukset).

Kuten edellä mainittiin, vaatimukset liittyvät yleensä laajempaan prosessiin, jossa ne säätelevät vain tiettyjä osa-alueita. Siksi on järkevää tarkastella prosessia kokonaisuutena ja mukauttaa dokumentointi sen erityispiirteisiin. Tätä varten voidaan:

1. muuntaa vaatimukset prosessikaavioksi
2. luetella vaatimukset uudelleenkäytettävässä muodossa (esim. tarjouspyyntöä varten)¹¹.

3.3.3 Vaikutusten kohteena olevien Euroopan laajuisten digitaalisten julkisten palvelujen kartoittaminen

Jotta voidaan arvioida, missä ja miten yksilöidyt sitovat vaatimukset vaikuttavat Euroopan laajuiseen digitaaliseen julkiseen palveluun, palvelu on hyvä visualisoida, mukaan lukien sen Euroopan laajuinen ulottuvuus (esim. verkko- ja tietojärjestelmien avulla toteutetut yhteydet jäsenvaltioiden rajojen yli, unionin yksiköiden kesken tai unionin yksiköiden ja julkisen sektorin elinten välillä). Tarkoituksena on määrittää ja visualisoida rajat ylittävä tietojenvaihto ja vuorovaikutus, jota julkisen palvelun tehokas

⁹ Yhteentoimivuusvaatimusten puuttuminen on esimerkiksi johtanut sähköistä laskutusta koskevan politiikan uudelleenarviointiin: [kertomus direktiivin 2014/55/EU vaikutuksista sisämarkkinoihin ja sähköisen laskutuksen käyttöönottoon julkisissa hankinnoissa \(europa.eu\)](#).

¹⁰ EU:n avoimen datan portaalissa on yksityiskohtainen [datan visualisointia esittelevä opas](#), jossa kuvataan erilaisia tekniikoita kaavioista tarinankerrontaan.

¹¹ Jos yhteentoimivuusarviointi liittyy esimerkiksi tieto- ja viestintäjärjestelmien hankintaan, hankinta-asiakirjojen teknisten eritelmien olisi täytettävä [tieto- ja viestintätekniikan teknisiä eritelmiä koskevat vaatimukset](#), jotta niihin voidaan viitata julkisissa hankinnoissa yhteentoimivuusratkaisuna.

tarjoaminen edellyttää. Näin voidaan valmistautua arvioimaan vaatimusten vaikutuksia rajat ylittävään yhteentoimivuuteen eli määritettyyn tietojenvaihtoon ja vuorovaikutukseen.

Tehtävä voidaan toteuttaa eri tavoin, mutta seuraavassa esitetään yksi mahdollinen tapa pyrkiä ymmärtämään itse palvelua ja rajat ylittävää vuorovaikutusta ja sitä kautta yhteentoimivuuteen liittyviä näkökohtia.

Aluksi visualisoidaan itse palvelu pohtimalla seuraavia näkökohtia:

- Mikä on palvelua koskevan päätöksen yleinen tavoite? (Konteksti ja pyrkimykset)
- Ketkä käyttävät palvelua? (Eri toimijat, kuten yritykset, kansalaiset jne.)
- Mihin palvelua tarvitaan? (Tietojen tarkistamiseen, todistusmateriaalin toimittamiseen?)
- Milloin palvelua tarvitaan (Ajallinen riippuvuus, prosessi riippuvuus?)
- Missä vuorovaikutus tapahtuu? (Taustasovellukset, tietokannat, tietty fyysinen sijainti?)
- Mihin palvelu perustuu? (Oikeusperusta, mukaan lukien mahdollisesti toissijaisuusperiaate)

Visualisoinnin voi toteuttaa eri tavoin, kuten käyttäjäpolkuna, päätöksentekokaaviona tai prosessikaaviona. Vaatimusten kartoittamiseen voi käyttää myös palveluarkkitehtuurin visualisointityökalua (esim. [eurooppalaisen yhteentoimivuuden viitearkkitehtuuria \(EIRA\)](#)).

Digitaalisen julkisen palvelun Euroopan laajuisen ulottuvuuden tarkastelussa (eli esimerkiksi silloin, kun palvelun tarjoaminen edellyttää julkisten organisaatioiden välisiä rajat ylittäviä yhteyksiä) on otettava huomioon seuraavat seikat, jotta yksilöidyt vaatimukset voidaan yhdistää asianomaiseen palveluun:

1. Vaaditun tietojenvaihdon määrittäminen:

- Pyritään kartoittamaan (palvelukuvauksen ja sitovien vaatimusten perusteella) ne tapaukset, joissa tietoja on vaihdettava tai jaettava muiden jäsenvaltioiden palvelujen tai unionin yksiköiden kanssa.
- Täsmennetään, mitä tietoja kussakin tapauksessa on tarpeen vaihtaa (esim. luonnollisten henkilöiden tunnistetietoja, tuoteturvallisuustietoja tai organisaatioiden hallinnollisilla tietoja).

2. Kumppanipalvelujen yksilöiminen:

- Määritetään kunkin tietojenvaihtotapauksen osalta asiaankuuluvat muiden jäsenvaltioiden tai unionin yksiköiden julkiset palvelut, joiden kanssa palvelun on oltava vuorovaikutuksessa.
- Kirjataan ylös myös näistä kumppanipalveluista vastaavat viranomaiset tai laitokset.

3. Vuorovaikutussuhteiden luonnehdinta:

- Kuvaillaan kunkin vuorovaikutussuhteen luonnetta (esim. tiedonhaku, tietojen toimittaminen tai tietojen todentaminen).
- Määritetään vuorovaikutukseen liittyvien tietojen tyyppi. Tietojen ryhmittelyä sellaisella tarkkuustasolla, joka mahdollistaa käytettävissä olevien tietojen uudelleenkäytön, kannattaa harkita.
- Selvitetään tiedonkulun suunta (yksisuuntainen vai kaksisuuntainen).
- Otetaan huomioon vuorovaikutussuhteita koskevat erityisvaatimukset (esim. reaaliaikainen tiedonsiirto vai eräajo tai tiedonsiirron tiheys).

Seuraavaksi voidaan kartoittaa yhteydet.

4. Vuorovaikutussuhteiden visualisointi:

Tällaiset visualisoinnit, kuten arkkitehtuurikaaviot, ovat myös erittäin hyödyllisiä arvioinnin myöhemmissä vaiheissa. Aluksi voidaan laatia vuokaavioita, käyttäjäpolkuja tai vastaavia visualisointeja.

Yhteyksien kartoittamisen jälkeen on tärkeää pohtia, mitä sitovan vaatimuksen täytäntöönpano tarkoittaisi konkreettisesti. Siksi on syytä kiinnittää huomiota myös seuraaviin seikkoihin.

5. Riippuvuuksien tunnistaminen:

- Dokumentoidaan kaikki vuorovaikutuksen edellyttämät riippuvuudet erityisistä järjestelmistä, standardeista tai protokollista (esimerkiksi jos osa tiedoista on perusrekistereissä, otetaan huomioon riippuvuudet niihin liittyvistä rekistereistä, jotta voidaan varmistaa tietojen uudelleenkäyttö).
- Kiinnitetään huomiota jo käytössä oleviin tai suunnitteilla oleviin yhteentoimivuusratkaisuihin.

6. Skaalautuvuuden huomioiminen:

- Arvioidaan palvelun uudelleenkäyttömahdollisuuksia erityisvaatimukset huomioon ottaen: olisiko palvelua mahdollista käyttää myös muissa käyttötapauksissa?
- Mietitään, millaisia muutoksia tietojenvaihtoa koskevissa vaatimuksissa voi tapahtua ajan mittaan (esim. tietojen tyyppiä tai määrää tai vuorovaikutuksen tiheyttä koskevat vaatimukset saattavat muuttua).

Näiden toimien tulokset voidaan esittää karttana tai kaaviona, josta käy ilmi, miten asianomainen julkinen palvelu on vuorovaikutuksessa muiden palvelujen kanssa yli rajojen. Tulokset voivat sisältää:

- visuaalisen esityksen palvelun yhteyksistä (myös vaihdettavien tietojen tyypeistä ja vuorovaikutuksen luonteesta)
- luettelon kumppaniyksiköistä ja niistä vastaavista viranomaisista
- tiedot havaituista riippuvuuksista ja yhteentoimivuusvaatimuksista.

Tällainen kartoitus voi toimia arviointiprosessin lähtökohtana ja auttaa tunnistamaan mahdolliset yhteentoimivuushaasteet tai -vaatimukset. Lisäksi se voi auttaa arvioijia tunnistamaan yhdessä sidosryhmien kanssa epäjohtonmukaisuuksia (loogisia, oikeudellisia tai muotoiluun/dokumentaatioon liittyviä ristiriitaisuuksia), avoimia kysymyksiä ja päällekkäisyyksiä. Se osoittaa myös riippuvuudet muista palveluista, organisaatioista tai prosesseista, joihin kyseistä sitovaa vaatimusta koskeva päätös voi vaikuttaa.

3.3.4 Sidosryhmien osallistuminen

Arvioinnin tässä vaiheessa olisi tarkennettava valmisteluvaiheessa laadittua sidosryhmien luetteloa. Kuulemisia voidaan käyttää useisiin eri tarkoituksiin: ne voivat auttaa tarkentamaan vaatimusten ja asiaankuuluvien palvelujen dokumentointia (kuten edellä mainittiin), mutta ne voivat myös auttaa selittämään asian paremmin sidosryhmille ja auttaa arvioimaan mahdollisuuksia parantaa rajat ylittävää yhteentoimivuutta tulevaisuudessa.

Koska painopiste on Euroopan laajuisissa digitaalisissa julkisissa palveluissa ja niiden rajat ylittävässä yhteentoimivuudessa, kaksi sidosryhmää on erityisen tärkeitä arvioinnin kannalta:

Digitaalisten julkisten palvelujen käyttäjät eli palvelujen vastaanottajat (luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt), joiden osalta kyseessä olevien palvelujen käyttö edellyttää käytännössä digitaalisten julkisten palvelujen vuorovaikutusta rajojen yli.

Yhteentoimivuusarvioinnin yhteydessä on kuultava näitä palvelujen vastaanottajia (myös kansalaisia tai heidän edustajiaan) mahdollisten vaikutusten arvioimiseksi. Näin saadaan arvokasta tietoa sitovan vaatimuksen oikeasuhteisuudesta sen käyttöönoton alkuperäiseen tavoitteeseen nähden (eli siitä, onko vaatimus oikeassa suhteessa sen odotettuun hyötyyn). Kuuleminen voi myös auttaa arvioimaan vaatimuksen tehokkuutta (eli sitä, auttaako sitova vaatimus saavuttamaan sille asetetut vaatimukset). Tämän pohjalta vaatimuksia on vielä mahdollista mukauttaa ennen sitovan päätöksen tekemistä. On pidettävä kuitenkin mielessä, että arviointiin voi osallistua myös henkilöitä, joilla ei ole kokemusta tietohallinnosta tai tietotekniikasta, joten viestintää voi olla tarpeen mukauttaa vastaanottajille.

Muiden jäsenvaltioiden tai EU:n tason julkiset organisaatiot eli unionin yksiköt tai julkisen sektorin elimet, jotka sääntelevät, tarjoavat, hallinnoivat tai toteuttavat Euroopan laajuisia digitaalisia julkisia palveluja.

Tähän luokkaan kuuluu sidosryhmiä palvelun elinkaaren kaikista vaiheista (esim. asiasta vastaavat virkamiehet, tietoteknisen ratkaisun toteuttajat ja muita asianomaisen julkisen organisaation sisäisiä käyttäjäryhmiä, kuten palveluntarjoajat). Jos ei ole varmuutta, miten sidosryhmien kuuleminen olisi toteutettava, kannattaa tutustua [Euroopan komission paremman sääntelyn välineistön](#) 7 lukuun. Yhteentoimivuuden varmistamiseksi saattaa toisinaan olla tarpeen syventyä tarkemmin tiettyihin politiikanaloihin. Tällöin myös näiden alojen asiantuntijoita voitaisiin kuulla sidosryhmien kuulemisen yhteydessä.

Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksen 3 artiklan vaatimus kuulemisten järjestämisestä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että nämä kuulemiset olisi toteutettava jo muiden prosessien yhteydessä järjestettävien kuulemisten lisäksi. Arviointien integroiminen olemassa oleviin menettelyihin on paitsi mahdollista myös erittäin suositeltavaa synergiaetujen hyödyntämiseksi (ks. [luku 5](#)).

Sidosryhmät voidaan ottaa mukaan myös alkuvaiheen jälkeen, ja esimerkiksi seuraavan vaiheen (eli varsinaisen arvioinnin) tulokset voidaan validoida yhdessä sidosryhmien kanssa.

3.4 Rajat ylittävän yhteentoimivuuden arviointi

Kun arvioinnin perusta on luotu, voidaan siirtyä yhteentoimivuusarvioinnin ytimeen. Tässä vaiheessa arvioidaan sitovien vaatimusten vaikutuksia rajat ylittävään yhteentoimivuuteen useista eri näkökulmista eurooppalaisten yhteentoimivuusperiaatteiden mukaisesti.

Seuraavissa alakohdissa selvitetään, miten rajat ylittävään yhteentoimivuuteen kohdistuvia vaikutuksia voidaan analysoida ottaen huomioon oikeudelliset, organisatoriset, semanttiset ja tekniset näkökohdat. Lisäksi niissä annetaan esimerkkejä tätä tehtävää koskevista parhaista käytännöistä.

3.4.1 Rajat ylittävään yhteentoimivuuteen kohdistuvien vaikutusten analysointi

Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksessä ei säädetä mistään pakollisesta menetelmästä, mutta siinä todetaan, että eurooppalaisia yhteentoimivuusperiaatteita on käytettävä tukivälineenä (säädöksen 3 artiklan 2 kohta).

Kuten edellä on selitetty, **arvioinnin ei tarvitse osoittaa, miten täydellinen yhteentoimivuus voidaan saavuttaa, vaan sen pitäisi auttaa löytämään keinoja parantaa yhteentoimivuutta**. Jos organisaatiossa on jo päätetty jostain tietyistä arviointimenetelmästä, päätöstä noudatetaan (ks. [luku 5](#)).

Jos arvioinnin lähtökohdaksi otetaan eurooppalaiset yhteentoimivuusperiaatteet, tehtävänä on selvittää, missä määrin ehdotetut vaatimukset edistävät yhteentoimivuutta tai haittaavat sitä ja tarvitaanko lisävaatimuksia. Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksen johdanto-osan 21 kappaleessa todetaan, että arvioinnissa olisi arvioitava suunniteltujen sitovien vaatimusten vaikutuksia ottaen huomioon kyseisten vaikutusten alkuperä, luonne, erityisyys ja mittakaava. Eurooppalaisten yhteentoimivuusperiaatteiden neljä ulottuvuutta tarjoavat hyvän perustan tälle arvioinnille

3.4.1.1 Oikeudellisten näkökohtien arviointi

Tavoitteena on arvioida, missä määrin sitovat vaatimukset antavat erilaisten oikeudellisten kehysten, toimintalinjojen ja strategioiden nojalla toimiville julkisille organisaatioille mahdollisuuden tehdä yhteistyötä Euroopan laajuisten digitaalisten julkisten palvelujen tarjoamiseksi. Arvioinnissa olisi otettava huomioon esimerkiksi vaatimuksen yhdenmukaisuus voimassa olevien lakien ja asetusten kanssa, mahdolliset ristiriidat tai epäjohtamismukaisuudet muiden oikeudellisten kehysten, myös EU:n digitaalipolitiikan, kanssa sekä täytäntöönpanon ja sen valvonnan toteutettavuus.

3.4.1.2 Organisatoristen näkökohtien arviointi

Tavoitteena on arvioida, missä määrin sitovat vaatimukset auttavat julkisia organisaatioita sovittamaan yhteen toimintaprosessinsa, vastuualueensa ja odotuksensa Euroopan laajuisten digitaalisten julkisten palvelujen laadukkaan ja saumattoman tarjoamisen saavuttamiseksi. Missä määrin sitovat vaatimukset luovat mahdollisuuksia tai riskejä organisaatioille ja niiden toiminnalle? Asetetaanko niissä esimerkiksi uusia tehtäviä, jotka on sisällytettävä toimintaan, vai jaetaanko niissä vastuita (uudelleen)?

3.4.1.3 Semanttisten näkökohtien arviointi

Tavoitteena on arvioida, missä määrin sitovilla vaatimuksilla varmistetaan, että vaihdetun tiedon tarkka muoto ja merkitys säilytetään ja ymmärretään kaikissa tietojenvaihdon vaiheissa, joita tarvitaan vaikutusten kohteena olevien Euroopan laajuisten digitaalisten julkisten palvelujen tarjoamiseksi. Missä määrin sitovat vaatimukset luovat mahdollisuuksia tai riskejä tarkoituksenmukaiselle rajat ylittävälle tietojenvaihdolle? Edesautetaanko niissä esimerkiksi kontrolloitujen sanastojen käyttöä vai käytetäänkö niissä uusia käsitteitä?

3.4.1.4 Teknisten näkökohtien arviointi

Tavoitteena on arvioida, missä määrin sitovat vaatimukset auttavat eri osapuolia toteuttamaan yhteenliittämisen tietoturvalisella ja asianmukaisella tavalla, jotta ne voivat tarjota Euroopan laajuisia digitaalisia julkisia palveluja.

Suuntaviivojen nykyisen version laadintahetkellä ei ole käytettävissä yhtä työkalua, joka kattaisi kaikki nämä näkökohdat. Yhteentoimiva Eurooppa-portaalissa on kuitenkin saatavilla ensimmäinen versio välineestä, joka auttaa raportoimaan arvioinnin tulokset säädöksen liitteessä esitetystä muodossa.

Seuraava esimerkki antaa käsityksen kysymyksistä, joita voi olla tarpeen pohtia rajat ylittävän yhteentoimivuuden mahdollistamiseksi. Kysymykset antavat hyvän perustan tunnistaa sitovien vaatimusten mahdolliset vaikutukset rajat ylittävään yhteentoimivuuteen.

Esimerkki: Vammaiset kansalaiset kohtaavat edelleen ongelmia, kun he käyttävät kansallista vammaiskorttiaan muissa EU-maissa. On selvää, että nämä ongelmat on ratkaistava. Kansalliset vammaiskortit olisi hyvä muuttaa digitaalisiksi, mutta tähän liittyy joitakin vaikeita yhteentoimivuuskysymyksiä, kuten seuraavat:

- Oikeudellinen yhteentoimivuus:
 - Miten varmistetaan, että yhden EU-maan toimivaltaisen viranomaisen myöntämä todistus vammaisuudesta (esim. digitaalinen vammaiskortti) on oikeudellisesti pätevä myös muissa EU-maissa?
 - Miten tarkistetaan, että digitaalisen vammaistodistuksen sisältö riittää osoittamaan, että menettelyvaatimuksia noudatetaan myös muissa EU-maissa?
 - Voidaanko rajat ylittävän vammaistodistuksen tietoja siirtää rajojen yli yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisesti?
- Organisatorinen yhteentoimivuus:
 - Millä julkisella organisaatiolla on oikeus myöntää todistus vammaisuudesta rajat ylittävissä tilanteissa (esim. eri jäsenmaassa asuvalle ja työskentelevälle henkilölle)?
 - Miten julkiset organisaatiot pyytävät todistusta vammaisuudesta rajat ylittävissä tilanteissa?
- Semanttinen yhteentoimivuus:
 - Miten varmistetaan, että vammaistodistuksen koko sisältö on ymmärrettävää?
 - Miten varmistetaan, että kaikki osapuolet ymmärtävät sisällön samalla tavalla?
- Tekninen yhteentoimivuus:
 - Onko vammaistodistus annettu sellaisessa muodossa, että mikä tahansa sitä pyytävä julkinen organisaatio voi käsitellä sitä?
 - Onko käytössä tekninen järjestelmä, joka mahdollistaa vammaistodistusten vaihtamisen rajojen yli ja joka on yhteentoimiva kaikkien tietojenvaihtoon osallistuvien osapuolten kannalta?

3.4.1.5 Parhaat käytännöt rajat ylittävään yhteentoimivuuteen kohdistuvien vaikutusten havaitsemiseksi
Seuraavassa esitetään joitakin erilaisia lähestymistapoja, jotka kaikki perustuvat eurooppalaisiin yhteentoimivuusperiaatteisiin ja joita voidaan käyttää tukivälineenä rajat ylittävän yhteentoimivuuden arvioinnissa. Kaikki kuvatut käytännöt täyttävät lakisääteisen vaatimuksen, jonka mukaan arviointi on suoritettava asianmukaisella tavalla.

3.4.1.5.1 Paras käytäntö 1: toimintapolitiikkoihin sisältyvät sitovat vaatimukset (digitaaliset tarkastukset)

Oikeudellisiin teksteihin sisältyviä sitovia vaatimuksia ei useinkaan kirjoiteta monialaisessa työryhmässä, joten joidenkin digitaalisen toteutuksen näkökohtien tuntemus voi olla puutteellista. Tällöin arvioinnissa voi käydä ilmi, että toimintapolitiikka sisältää sellaisia sitovia vaatimuksia, joiden kaikkia täytäntöönpanoseurauksia ei välttämättä ole vielä otettu huomioon. Lisäksi politiikat voidaan panna täytäntöön monin eri tavoin, eikä niissä useinkaan pyritä määrittämään täytäntöönpanon tavasta. Tämä tarkoittaa sitä, että toimintapolitiikkoja koskeviin yhteentoimivuusarviointeihin liittyy kaksi lisähaastetta:

- vaatimusten laatijoilla saattaa olla vain rajallisesti tietoa digitaalisesta toteutuksesta
- monet digitaalista toteutusta koskevat kysymykset saattavat olla edelleen avoinna, koska prosessi on vasta alussa.

Näiden haasteiden ratkaisemiseksi komissio ja useat EU-maat ovat viime vuosina muuntaneet eurooppalaiset yhteentoimivuusperiaatteet käytännön tarkistuslistoiksi, jotta päättäjien olisi helpompi ymmärtää periaatteet ja noudattaa niitä.¹² Tarkistuslistojen avulla päättäjät voivat analysoida, miten toimintapolitiikka voi parantaa rajat ylittävää yhteentoimivuutta tai millaisia riskejä rajat ylittävälle tiedonkululle voi aiheutua. Ne voivat myös ohjata päättäjiä avoinna olevien kysymysten edellyttämässä lisätoimissa (esim. ottamaan mukaan eri alojen asiantuntijoita).

3.4.1.5.2 Paras käytäntö 2: erikoistuneiden yhteentoimivuuspuitteiden käyttö viitteenä

Jos organisaatiolla on jo käytössä eurooppalaisten yhteentoimivuusperiaatteiden mukainen yleinen yhteentoimivuuden hallintomalli, yksittäisten arviointien toteuttaminen voi olla helpompaa. Tällöin eurooppalaisia yhteentoimivuusperiaatteita ei tarvitse ottaa arvioinnin lähtökohdaksi. Arvioinnin suorittaminen erikoistuneiden (esim. kansallisten tai alakohtaisten) yhteentoimivuuspuitteiden mukaisesti saattaa luoda enemmän lisäarvoa ja sujuvoittaa arviointia. Seuraavassa on joitakin esimerkkejä yhteentoimivuuden hallintoprosesseista, jotka on sovitettu yhteen eurooppalaisten yhteentoimivuusperiaatteiden kanssa. Osa saattaa olla jo ennestään tuttuja.

- Jotkin EU-maat ovat saattaneet eurooppalaiset yhteentoimivuusperiaatteet osaksi **kansallista yhteentoimivuuslainsäädäntöään** mutta täydentäneet niitä maakohtaisilla vaatimuksilla.¹³ Tällöin arvioinnissa voidaan tarkastella, miten sitovat vaatimukset sopisivat käytössä olevaan järjestelmään.
- Toiset EU-maat¹⁴ ovat ottaneet käyttöön **kansallisia yhteentoimivuuden viitearkkitehtuureja**, jotka on sovitettu yhteen eurooppalaisten yhteentoimivuusperiaatteiden kanssa (osa niistä perustuu eurooppalaisen yhteentoimivuuden viitearkkitehtuuriin). Tällöin arvioinnissa voidaan tarkastella, miten vaatimukset sopisivat tällaisiin kansallisiin viitearkkitehtuureihin.

¹² Hyviä esimerkkejä ovat muun muassa [Euroopan komission paremman sääntelyn välineistön työkalu nro 28](#), Tanskan [digitaalivalmis lainsäädäntö \(digst.dk\)](#) ja Saksan [Digitalcheck-väline \(beetaversio\)](#), [DigitalService \(bund.de\)](#).

¹³ Esimerkkejä kansallisista yhteentoimivuuspuitteista on saatavilla [NIFO – National Interoperability Framework Observatory](#)-portaalissa.

¹⁴ Esimerkiksi [Puola](#) ja [Malta](#).

- Eräät EU-maat ovat ottaneet käyttöön **datanhallintokehyksiä**, joihin on sisällytetty myös eurooppalaisten yhteentoimivuusperiaatteiden mukaiset suositukset. Arviointi voi perustua myös tällaisiin kehyksiin.
- Myös eräät kansainväliset järjestöt, kuten Maailmanpankki, ovat käyttäneet eurooppalaisia yhteentoimivuusperiaatteita ohjaavana periaatteena aloitteissaan. Esimerkkinä voidaan mainita [Identification for Development \(ID4D\)](#) -aloite, jonka tarkoituksena on auttaa toimijoita suunnittelemaan ja toteuttamaan osallistavia ja luotettavia tunnistusjärjestelmiä.

Vaatimusten sovittamista kansallisiin tai erikoistuneisiin puitteisiin voi tarkastella esimerkiksi seuraavien kysymysten avulla:

- Miten vaatimukset sopivat organisaation yhteentoimivuuden hallintomalliin?
- Miten vaatimukset sopivat viitearkkitehtuuriin?
- Onko tiedonkulku dokumentoitu kansallisissa yhteentoimivuuspuiteissa edellytetyllä tavalla?

3.4.1.5.3 Paras käytäntö 3: uudelleenkäytettävät välineet

Tämä käytäntö koskee kaikkia organisaatioita, joilla ei ole käytössä mitään erityistä (yhteentoimivuuden) arviointimenetelmää tai joiden käyttämä menetelmä ei ole eurooppalaisten yhteentoimivuusperiaatteiden mukainen. Se on hyödyllinen myös silloin, kun sitovia vaatimuksia halutaan arvioida tarkemmin (esimerkiksi jonkin standardin noudattamisen tarkistamiseksi).

Eurooppalaisiin yhteentoimivuusperiaatteisiin perustuvan arvioinnin tueksi on kehitetty useita välineitä eri tarkoituksiin. Kaikkia niitä on mukautettava, jotta ne tukisivat yhteentoimivuusarviointeja myös tulevaisuudessa, mutta ne voivat jo nyt tarjota hyödyllistä tukea. Jos arviointivälineen antama pistemäärä on korkea, vaikutus rajat ylittävään yhteentoimivuuteen on myönteinen. Alhainen pistemäärä kertoo alhaisesta yhdenmukaisuuden tasosta. Seuraavassa on esimerkkejä tällaisista välineistä.

- Arvioinnit, joissa tarkastellaan olemassa olevan digitaalisen julkisen palvelun muuttamista: [Yhteentoimivuuden kehitystason arviointivälineet](#) ([IMAPS](#), [SIQAT](#) ja [GIQAT](#)) ovat itsearviointivälineitä, joilla voidaan arvioida digitaalisten julkisten palvelujen yhteentoimivuuden kehitystä kaikilla hallinnon tasoilla. Näin ollen ne tarjoavat hyödyllisen lähtökohdan arvioinnille, mutta niitä on kuitenkin mukautettava, koska yhteentoimivuusarvioinnissa tarkastellaan sitovia vaatimuksia eikä digitaalisia julkisia palveluja. Jos tällainen väline valitaan, raporttia varten on toteutettava verkkokysely yhteentoimivuuden kehitystason pisteyttämiseksi ja suositusten antamiseksi.
- Arvioinnit, joissa tarkastellaan standardia tai eritelmää: [CAMSS](#) on itsearviointiväline, jolla voidaan arvioida sitä, miten valitut standardit ja/tai eritelmät tukevat yhteentoimivuutta. Jos CAMSS valitaan, raporttia varten on toteutettava verkkokysely yhteentoimivuuden pisteyttämiseksi.

3.5 Ratkaisujen yksilöiminen

Yksi keskeinen Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksessä korostettu periaate on olemassa olevien yhteentoimivuusratkaisujen (esim. vakimuotoisten rakenneosien tai perussanastojen) uudelleenkäytön merkitys ja arvo yhteentoimivuuden, yhdenmukaistamisen ja julkisten resurssien tehokkaan käytön edistämisessä. Tämä käytäntö parantaa paitsi rajat ylittävää yhteentoimivuutta myös kustannustehokkuutta ja julkisten palvelujen keskinäistä johdonmukaisuutta EU:ssa.

Yhteentoimiva Eurooppa -sääöksessä todetaan, että organisaatioiden on yhteentoimivuuden arviointiprosessin aikana arvioitava mahdollisuutta soveltaa eli uudelleenkäyttää olemassa olevia ratkaisuja ja erityisesti ”Yhteentoimiva Eurooppa -ratkaisuksi” nimettyjä ratkaisuja. Jälkimmäisillä tarkoitetaan yhteentoimivuusratkaisuja (esim. standardeja, rakenneosia ja perussanastoja), jotka Yhteentoimiva Eurooppa -lautakunta on tarkastanut ja joita se suosittelee (rajat ylittävän) yhteentoimivuuden parantamiseksi tai tarvittaessa aikaansaamiseksi.

Tämän vaiheen tärkeimmät tavoitteet ovat seuraavat:

1. Yksilöidään asiaankuuluvat Yhteentoimiva Eurooppa -ratkaisut, joilla voidaan vastata arvioinnissa yksilöityihin yhteentoimivuustarpeisiin.
2. Analysoidaan, miten nämä ratkaisut voitaisiin integroida palveluun yhteentoimivuuden parantamiseksi.
3. Otetaan huomioon myös muut EU:n tai kansallisen tason uudelleenkäytettävät ratkaisut, jotka voisivat tarjota sopivia lähestymistapoja.

Olemassa olevien ratkaisujen uudelleenkäytön asettaminen etusijalle voi nopeuttaa yhteentoimivien palvelujen kehittämistä, vähentää toimien päällekkäisyyttä ja auttaa varmistamaan yhdenmukaisuus vakiintuneiden standardien ja käytäntöjen kanssa kaikkialla EU:ssa.

Seuraavissa alakohdissa selvitetään, miten tällaisia ratkaisuja voidaan tehokkaasti tunnistaa, arvioida ja mahdollisesti mukauttaa kyseessä oleviin palveluihin ja yhteentoimivuusvaatimuksiin.

3.5.1 Asiaankuuluvien Yhteentoimiva Eurooppa -ratkaisujen tutkiminen ja arviointi

Kuten edellä mainittiin, **yhteentoimivuusratkaisut** voivat olla mitä tahansa uudelleenkäytettäviä hyödykkeitä, jotka koskevat rajat ylittävän yhteentoimivuuden mahdollistamiseen liittyviä oikeudellisia, organisatorisia, semanttisia tai teknisiä vaatimuksia. Esimerkkeinä voidaan mainita käsitteelliset viitekehukset, ohjeistukset, viitearkkitehtuurit, tekniset eritelmät, standardit, palvelut ja sovellukset sekä dokumentoidut tekniset komponentit, kuten lähdekoodi. **Yhteentoimiva Eurooppa -ratkaisut** puolestaan ovat Yhteentoimiva Eurooppa -lautakunnan suosittelemia yhteentoimivuusratkaisuja (odotettavissa vuonna 2025).

3.5.2 Muiden asiaankuuluvien yhteentoimivuusratkaisujen tutkiminen

[Yhteentoimiva Eurooppa -portaali](#) (entinen Joinup) tulee tarjoamaan pääsyn kaikkiin Yhteentoimiva Eurooppa-merkittyihin ratkaisuihin sekä vastaavan hakutoiminnon. Tarkoituksena on helpottaa myös muiden asiaankuuluvien ratkaisujen, myös avoimeen lähdekoodiin perustuvien resurssien, hakua. Portaalissa on kuitenkin jo nyt saatavilla monenlaisia ratkaisuja.

Myös kansallisista portaaleista voi etsiä yhteentoimivuutta edistäviä uudelleenkäytettäviä ratkaisuja. Kannattaa harkita lisäksi liittymistä erilaisiin yhteentoimivuutta käsitteleviin yhteisöihin, jos halutaan pysyä ajan tasalla ratkaisuista, joista voi tulevaisuudessa olla hyötyä, saada aiheesta lisätietoa ja osallistua keskusteluihin.

3.5.3 Asiaankuuluvien Yhteentoimiva Eurooppa-ratkaisujen arviointi ja valitseminen

Sopivia ratkaisuja arvioitaessa ja valittaessa on tärkeää pitää mielessä ensimmäisessä vaiheessa määritetyt arvioinnin konkreettiset tavoitteet. Tämän vaiheen yleinen tavoite on **lisätä yhteentoimivuuden mahdollisuuksia** myöhemmin vaatimusten täytäntöönpanovaiheessa.

Yhteentoimiva Eurooppa-ratkaisujen ja muiden yhteentoimivuusratkaisujen yhteisenä piirteenä on se, että niitä kaikkia voidaan käyttää uudelleen. Uudelleenkäytettävien ratkaisujen tunnistaminen jo prosessin alkuvaiheessa voi auttaa suunnittelemaan vaatimukset tai mukauttamaan niitä tavalla, joka mahdollistaa ratkaisujen uudelleenkäytön ja kustannussäästöt vaatimusten täytäntöönpanovaiheessa.

Arvioinnin tässä vaiheessa toiminnan tavoite voi kuitenkin vaihdella. Tavoitteena voi olla muun muassa:

- **kokeilu:** pidetään yksityiskohdat riittävän avoimina uudelleenkäytön mahdollistamiseksi (esim. Yhteentoimiva Eurooppa-ratkaisut)
- **tiedottaminen:** tiedotetaan toteuttajille tulosraporttien avulla olemassa olevista ratkaisuksista, joista voi olla hyötyä toteutusvaiheessa
- **suunnittelu:** dokumentoidaan tarve kehittää uudelleenkäytettävissä oleva työkalu.

Tulosraportissa luetellut ratkaisut eivät automaattisesti sido toteuttajia. Ne voivat kuitenkin auttaa toteuttajia yhdenmukaistamaan ja yhdistämään täytäntöönpanotoimiaan, säästämään resursseja ja parantamaan automaattisesti yhteentoimivuutta kaikkialla EU:ssa. Tätä varten on paitsi arvioitava, onko uudelleenkäyttö mahdollista ja missä tapauksessa se on mahdollista, myös tehtävä tarvittaessa selväksi, mitä ratkaisuja saa tai pitää käyttää uudelleen tai onko kehitettävä kokonaan uusi ratkaisu. Jos mahdollista, voit myös ottaa uudelleen sidosryhmät mukaan, jotta voit tarkistaa tulokset ja saada palautetta mahdollisista ratkaisuksista.

3.6 Raportointi

Kun yhteentoimivuuden vaikutukset on analysoitu ja mahdolliset ratkaisut yksilöity, seuraavana vaiheena on dokumentoida tulokset ja suositukset tulosraporttiin. Tämä raportti on yhteentoimivuusarvioinnin tärkein tuotos. Yhteentoimiva Eurooppa -portaali tarjoaa työkalun, jonka avulla voi laatia raportin säädöksen liitteessä edellytettyjen tietojen perusteella.

Raportin laatimisen, tarkistamisen ja viimeistelyn yksityiskohdat on tärkeä tuntee, mutta niitä ei käsitellä tässä luvussa. Yksityiskohtainen opas yhteentoimivuusarvioinnin tulosraportin rakenteesta ja raportin laatimisesta (mukaan lukien sisältöä ja muotoa koskevat erityisvaatimukset) on näiden suuntaviivojen [luvussa 4](#). Siinä opastetaan, miten laaditaan selkeä, informatiivinen ja Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksen vaatimukset täyttävä raportti, jonka perusteella voidaan ryhtyä toimeen.

3.7 Jatkotoimet

Pakollinen vaatimus tehdä yhteentoimivuusarviointi katsotaan täytetyksi, kun yhteentoimivuusarviointi on saatu päätökseen ja tulosraportti on laadittu. Jotta arvioinnista saataisiin mahdollisimman suuri hyöty, päätelmien ja havaintojen tekemisen lisäksi olisi annettava suosituksia, tiedotettava tuloksista ja toteutettava konkreettisia toimia.

Jatkotoimien toteutusvaiheessa saattaa ilmetä uusia haasteita tai mahdollisuuksia, jotka eivät käyneet ilmi alkuperäisen arvioinnin aikana. Siksi on tärkeää säilyttää joustavuus ja olla valmis mukauttamaan toimintasuunnitelmaa todellisten tulosten ja uusien tietojen perusteella.

Arvioinnin tuloksia noudattamalla organisaatiot voivat varmistaa, että yhteentoimivuusarvioinneilla parannetaan merkittävästi Euroopan laajuisten digitaalisten julkisten palvelujen tarjontaa.

Yhteenveto

Tässä luvussa esiteltiin kattava yhteentoimivuuden arviointiprosessi, jossa edettiin alkuvalmisteluista jatkuvan parantamisen vaiheeseen. Kuvattu prosessi perustuu parhaisiin käytäntöihin ja soveltuu myös monimutkaisiin hankkeisiin, jotka edellyttävät yhteentoimivuuden vaikutusten perusteellista arviointia.

On tärkeää huomata, että luvussa kuvattu prosessi on vain teoreettinen esitys siitä, mitä kattava yhteentoimivuusarviointi voisi pitää sisällään. Kaikilla hankkeilla tai organisaatioilla ei ole tarvetta tai resursseja yhtä kattavan arvioinnin suorittamiseen.

Kuten luvun alussa korostettiin, yhteentoimivuuden arviointiprosessi on mukautettava kunkin organisaation ja hankkeen erityistarpeisiin, rajoituksiin ja ominaispiirteisiin. Arvioinnin laajuuden ja perusteellisuuden on oltava oikeassa suhteessa arvioitavan aloitteen laajuuteen ja mahdollisiin vaikutuksiin nähden.

Organisaatiot voivat vapaasti skaalata ja mukauttaa tätä prosessia omiin olosuhteisiinsa. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että tiettyihin vaiheisiin keskitytään enemmän, eri vaiheita yhdistetään tai analyysin tarkkuutta mukautetaan käytettävissä olevien resurssien ja arvioitavan palvelun monimutkaisuuden mukaan. Tärkeintä on noudattaa arvioinnin perusperiaatteita ja varmistaa samalla, että prosessi pysyy hallittavana ja että se tuottaa kunkin tapauksen kannalta hyödyllistä tietoa.

Seuraavassa kaaviossa esitetään yhteenveto prosessia koskevista parhaista käytännöistä.

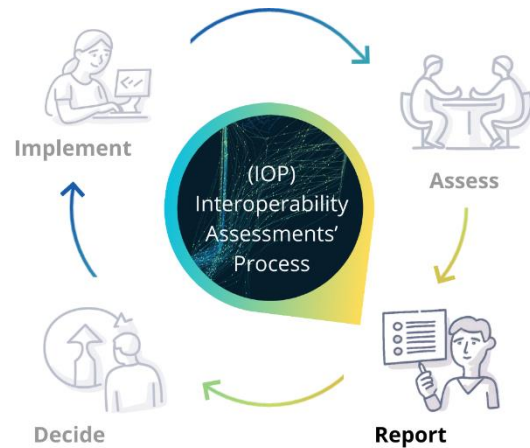
Esimerkki arviointiprosessin parhaista käytännöistä

4 Kattavan arviointiraportin laatiminen

Tämän luvun tarkoituksena on antaa tukea siihen, miten yhteentoimivuusarvioinnin tulokset dokumentoidaan kattavaan raporttiin. Raportilla on tärkeä tehtävä arviointisyklissä: se tarjoaa perustan päätöksenteolle, ja se voi tukea myös täytäntöönpanoa, jos raportin pohjalta annetaan ehdotuksia Euroopan laajuisten digitaalisten julkisten palvelujen rajat ylittävän yhteentoimivuuden parantamiseksi. Lisäksi sitä voidaan hyödyntää Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksen seurannassa ja mahdollisesti myös muissa asiaan liittyvissä digitaalisissa seurantajärjestelmissä.

Yhteentoimiva Eurooppa-säädöksessä vahvistetut tulosraporttia koskevat vaatimukset

Julkiset organisaatiot voivat itse päättää, miten ne toteuttavat arviointiprosessin, mutta Yhteentoimiva Eurooppa-säädöksessä asetetaan tulosraportille hyvin selkeät vaatimukset¹⁵. Säädöksen mukaan:

1. raportti on julkaistava ainakin yhdellä virallisella verkkosivustolla
2. sen on oltava koneluettavassa muodossa
3. siinä on esitettävä arvioinnin tulokset (mukaan lukien Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksen liitteessä luetellut tiedot)
4. se on jaettava sähköisesti Yhteentoimiva Eurooppa-lautakunnan kanssa ja
5. se ei saa sisältää arkaluonteisia tietoja.

Näitä vaatimuksia selitetään tarkemmin seuraavissa alakohdissa.

4.1 Julkaiseminen virallisella verkkosivustolla

Tulosraportista on tiedotettava päätöksentekijöiden ja toteuttajien lisäksi myös kaikille muille tahoille, jotka saattavat joutua tulevaisuudessa tekemään asiaan liittyviä arviointeja. Siksi se on julkaistava ainakin yhdellä virallisella verkkosivustolla. Tässä tapauksessa virallisella verkkosivustolla tarkoitetaan julkista verkkosivustoa, joka on pysyvästi julkisen organisaation vastuulla. Sen ei kuitenkaan tarvitse olla arvioinnin suorittaneen organisaation verkkosivusto. **Kansalliset toimivaltaiset viranomaiset nimeävät kyseisen julkisen sivuston.**

Lainsäädäntö ei edellytä uuden verkkosivuston perustamista tätä tarkoitusta varten. Raportit julkaistaan myös Yhteentoimiva Eurooppa -portaalissa. Linkki raporttiin olisi mielellään julkaistava kaikilla verkkosivustoilla, joista tulosraporteista hyötyvät tahot yleensä etsivät tällaisia tietoja. Raportti voidaan halutessa julkaista myös muissa muodoissa (esim. paperiversiona tai lehdessä).

¹⁵ Ks. Yhteentoimiva Eurooppa-säädöksen 3 artiklan 2 kohdan toinen virke ja johdanto-osan 22 kappale.

4.2 Koneluettavuus

Koneluettavuus tarkoittaa, että **tiedot toimitetaan sellaisessa muodossa, jota koneet voivat helposti käsitellä ja ymmärtää**. Ei siis riitä, että tiedot ovat avoimesti ja digitaalisesti saatavilla. Koneluettavien tietojen rakenne ja muoto mahdollistavat sen, että automatisoidut järjestelmät voivat tulkita tietoja ilman ihmisen osallistumista.

Tulosraportin koneluettavuus voidaan varmistaa käyttämällä asianmukaista **metadatatamallia**. Lisäksi raportoitavien tietojen vertailukelpoisuutta ja uudelleenkäytettävyyttä voidaan parantaa esittämällä tiedot standardoidulla tavalla (esim. yhdenmukaistamalla esitystapa parhaillaan kehitteillä olevien semanttisten mallien kanssa). Myös komission tarjoamat välineet voivat auttaa varmistamaan koneluettavuuden. Näihin välineisiin kuuluu muun muassa **verkkotyökalu, jonka avulla raportti voidaan toimittaa** suoraan Yhteentoimiva Eurooppa-portaalin kautta. Lisäksi voitaisiin kehittää **sovellusrajapinta ja siihen liittyvää dokumentaatiota**, joiden avulla rajapinta voidaan integroida mille tahansa palvelimelle koneluettavien tietojen vaihtamiseksi.

Vaatus toimittaa raportti koneluettavassa muodossa ei poista velvoitetta **asettaa raportti saataville verkkosivustolle suoraan ihmisen luettavissa olevassa muodossa**.

4.3 Raportin vähimmäissisältö

Raportin vähimmäissisältö esitetään Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksen liitteessä. Näissä suuntaviivoissa ei tarkastella mahdollisia lisätietoja vaan ainoastaan vähimmäisvaatimuksia. Komissio valmistelee yhteentoimivuusarviointien tueksi myös tietomallia Yhteentoimiva Eurooppa -portaaliin julkaistavia tulosraportteja varten. Seuraavassa taulukossa on joitakin vinkkejä siitä, miten tiedot voidaan muuntaa koneluettavaan muotoon. Kuten edellä mainittiin, tämä vaatimus ei kuitenkaan estä tietojen julkaisemista myös muissa muodoissa.

Taulukko 1: Tietojen muuntaminen koneluettavaan muotoon

• Kohta	• Käytettävä tietomalli
• 1. Yleiset tiedot	
• Raportin antava unionin yksikkö tai julkisen sektorin elin ja muut asiaankuuluvat tiedot	• Julkisten organisaatioiden perussanasto
• Asianomainen aloite, hanke tai toimi	- Tämän kohdan tarkoituksena on auttaa käyttäjää ymmärtämään yhteentoimivuusarvioinnin konteksti. Kohtaan voi esimerkiksi sisällyttää linkkejä muille virallisille verkkosivustoille, joilla lainsäädäntöehdotus tai tarjouspyyntö julkaistaan. Esimerkiksi EU:n toimielimet voivat lisätä linkin Kerro mielipiteesi-portaaliin. - Oikeudellisten resurssien osalta olennainen tieto on eurooppalainen lainsäädäntötunnus (ELI).

EUROOPAN KOMISSIO – YHTEENTOIMIVUUSARVIOINTEJA KOSKEVAT SUUNTAVIIVAT
(LUONNOS)

2. Vaatimukset											
Asianomaiset Euroopan laajuiset digitaaliset julkiset palvelut	Julkisten palvelujen perussanaston sovellusprofiili										
Arvioidut sitovat vaatimukset	- Vaatimukset on mahdollista dokumentoida usein eri tavoin (esim. käyttäjäpolkujen tai käyttötapausten avulla). Eri keinot voivat olla hyödyllisiä eri yhteyksissä (ks. myös luku 3). - Mahdollinen lähtökohta: perusvaatimuksia ja todistusmateriaalia koskeva perussanasto, arviointeja koskeva perussanasto.										
Julkiset ja yksityiset sidosryhmät, joihin aloite, hanke tai toimi vaikuttaa	- Tässä kohdassa usein riittää, että ilmoitetaan sidosryhmäluokka yksittäisten sidosryhmien luettelemisen sijasta. Komissio on parhaillaan kehittämässä välineitä, jotka tarjoavat jäsennellyn mallin näiden tietojen kuvaamiseen. - Semanttisena yhteentoimivuusratkaisuna voi käyttää julkisia tai yksityisiä yhteisöjä koskevia kontrolloituja sanastoja (esim. toimintaa kuvaavat perussanastot) sekä toimiala- ja tehtäväluokituksia, kuten NACE¹⁶ tai COFOG¹⁷.										
Havaitut vaikutukset rajat ylittävään yhteentoimivuuteen	Komission tarjoamat välineet keräävät nämä tiedot yhteentoimivuuskerroksen kautta eurooppalaisten yhteentoimivuusperiaatteiden logiikan mukaisesti.										
	Havaittu vaikutus rajat ylittävään oikeudelliseen yhteentoimivuuteen	Viitteenä käytetään kansallisia tai eurooppalaisia yhteentoimivuusperiaatteita ja rastitetaan sopivin vaihtoehto. Selitetään valintaa tarvittaessa (ainakin ihmisen luettavassa muodossa julkaistavassa versiossa): <table border="1"> <tr> <td>Positiivinen</td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>Merkityksetön</td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>Riskialtis</td><td></td><td></td></tr> </table>	Positiivinen			Merkityksetön			Riskialtis		
Positiivinen											
Merkityksetön											
Riskialtis											

¹⁶ NACE (Nomenclature des Activités Économiques dans la Communauté Européenne) on eurooppalainen luokitusjärjestelmä, jossa luokitellaan toimialat eri koodien mukaan.

¹⁷ Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (OECD) kehitti nykymuotoisen julkisen sektorin tehtäväluokituksen vuonna 1999, ja YK:n tilastojaosto vahvisti sen julkisen sektorin tehtävien luokittelustandardiksi.

EUROOPAN KOMISSIO – YHTEENTOIMIVUUSARVIOINTEJA KOSKEVAT SUUNTAVIIVAT
(LUONNOS)

	Havaittu vaikutus rajat ylittävään organisatoriseen yhteentoimivuuteen	Viitteenä käytetään kansallisia tai eurooppalaisia yhteentoimivuusperiaatteita ja rastitetaan sopivin vaihtoehto. Selitetään valintaa tarvittaessa (ainakin ihmisen luettavassa muodossa julkaistavassa versiossa): <table border="1"> <tr> <td>Positiivinen</td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>Merkityksetön</td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>Riskialtis</td><td></td><td></td></tr> </table>	Positiivinen			Merkityksetön			Riskialtis		
Positiivinen											
Merkityksetön											
Riskialtis											
	Havaittu vaikutus rajat ylittävään semanttiseen yhteentoimivuuteen	Viitteenä käytetään kansallisia tai eurooppalaisia yhteentoimivuusperiaatteita ja rastitetaan sopivin vaihtoehto. Selitetään valintaa tarvittaessa (ainakin ihmisen luettavassa muodossa julkaistavassa versiossa): <table border="1"> <tr> <td>Positiivinen</td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>Merkityksetön</td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>Riskialtis</td><td></td><td></td></tr> </table>	Positiivinen			Merkityksetön			Riskialtis		
Positiivinen											
Merkityksetön											
Riskialtis											
	Havaittu vaikutus rajat ylittävään tekniseen yhteentoimivuuteen	Viitteenä käytetään kansallisia tai eurooppalaisia yhteentoimivuusperiaatteita ja rastitetaan sopivin vaihtoehto. Selitetään valintaa tarvittaessa (ainakin ihmisen luettavassa muodossa julkaistavassa versiossa): <table border="1"> <tr> <td>Positiivinen</td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>Merkityksetön</td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>• Riskialtis</td><td></td><td></td></tr> </table>	Positiivinen			Merkityksetön			• Riskialtis		
Positiivinen											
Merkityksetön											
• Riskialtis											
3. Tulokset											
	Soveltuvat Yhteentoimiva Eurooppa-ratkaisut	- Yhteentoimiva Eurooppa-ratkaisuja ei ole vielä saatavilla, mutta niihin on tarkoitus liittää yksilölliset tunnisteet sekä linkit asiaankuuluville Yhteentoimiva Eurooppa-portaalin sivuille. - Raporttiin on sisällytettävä luettelo Yhteentoimiva Eurooppa-ratkaisuista, joiden katsotaan olevan merkityksellisiä vaatimusten täytäntöönpanon kannalta. Jos mitään ratkaisua ei ole arvioitu merkitykselliseksi, myös tämä on mainittava.									
	Tapauksen mukaan muut asiaankuuluvat yhteentoimivuusratkaisut, myös laitteiden väliset rajapinnat	- Yhteentoimiva Eurooppa-ratkaisujen lisäksi raporttiin on sisällytettävä luettelo myös muista asiaankuuluvista yhteentoimivuusratkaisuista. - Lisäksi raporttiin olisi hyvä lisätä linkit näihin ratkaisuihin Yhteentoimiva Eurooppa-portaalissa									

	taikka kansallisissa tai muissa asiaankuuluvissa portaaleissa.
Rajat ylittävän yhteentoimivuuden jäljellä olevat esteet	Raporttiin on sisällytettävä luettelo arvioituihin sitoviin vaatimuksiin liittyvistä jäljellä olevista rajat ylittävän yhteentoimivuuden esteistä. Jäsenneltyihin tietoihin voi liittää myös lyhyen selvityksen siitä, miksi esteitä ei voida poistaa ja mitä niiden poistaminen edellyttäisi.

4.4 Raportin jakaminen Yhteentoimiva Eurooppa-lautakunnalle

Tulosraporttien tiedot ovat olennaisia päätösten valmistelun ja toteuttajien kannalta, mutta raportit sisältävät myös Yhteentoimiva Eurooppa-lautakunnan kannalta kiinnostavaa ohjaustietoa. Jos raporttien tiedot ovat riittävän laadukkaita, niiden pohjalta voidaan tehdä dataan perustuvia päätöksiä tulevista painopisteistä (esim. Yhteentoimiva Eurooppa-agendan kautta).

Siksi Yhteentoimiva Eurooppa-säädöksessä edellytetään, että raportit on toimitettava lautakunnalle sähköisesti. Raportti katsotaan lautakunnalle toimitetuksi, kun se jaetaan [Yhteentoimiva Eurooppa-portaalissa](#) olevan verkkotyökalun kautta. Tietojen jakaminen tukee seurantaan. Tiedot asetetaan myös muiden aiheesta kiinnostuneiden osapuolten saataville Yhteentoimiva Eurooppa-portaalin kautta. Tulevaisuudessa tietojen laatua voitaisiin parantaa keräämällä dataa sovellusrajapinnan kautta, jotta arviointeja koskevat tilastotiedot olisivat ajantasaisia (ks. esimerkki [Ranskasta](#)).

Lautakunnalle sähköisesti toimitettavassa versiossa ei saa olla arkaluonteisia tietoja.

4.5 Arkaluonteisten tietojen suojaaminen

Ennen raportin julkaisemista julkisten organisaatioiden on varmistettava, että julkaiseminen ei vaaranna suojattuja henkilötietoja, teollis- ja tekijänoikeuksia tai liikesalaisuuksia eikä yleistä järjestystä tai turvallisuutta. Jos sitovat vaatimukset koskevat jäsenvaltioiden kriittisiä järjestelmiä, raportin sisältö on pidettävä riittävän yleisellä tasolla, jotta siinä ei esitetä tietoja, jotka voisivat vaarantaa tällaisten järjestelmien turvallisuuden (esim. vaatimukset kuvataan yleisluonteisella tavalla ja siten, ettei turvallisuus vaarannu). Toinen vaihtoehto on poistaa arkaluonteiset tiedot. Jos pelkkä tieto vaatimuksen olemassaolosta katsotaan arkaluonteiseksi tiedoksi, raporttia ei tarvitse julkaista kokonaisuudessaan, vaan siitä voidaan poistaa salassa pidettävät tiedot. Tällöin raportin yhteydessä on esitettävä tietojen pois jättämisen oikeusperusta (esim. syy, miksi tietoja pidetään arkaluonteisena). Myös tässä tapauksessa raportti on silti laadittava ja jaettava turvallisella tavalla asianosaisten kanssa.

Yhteenveto

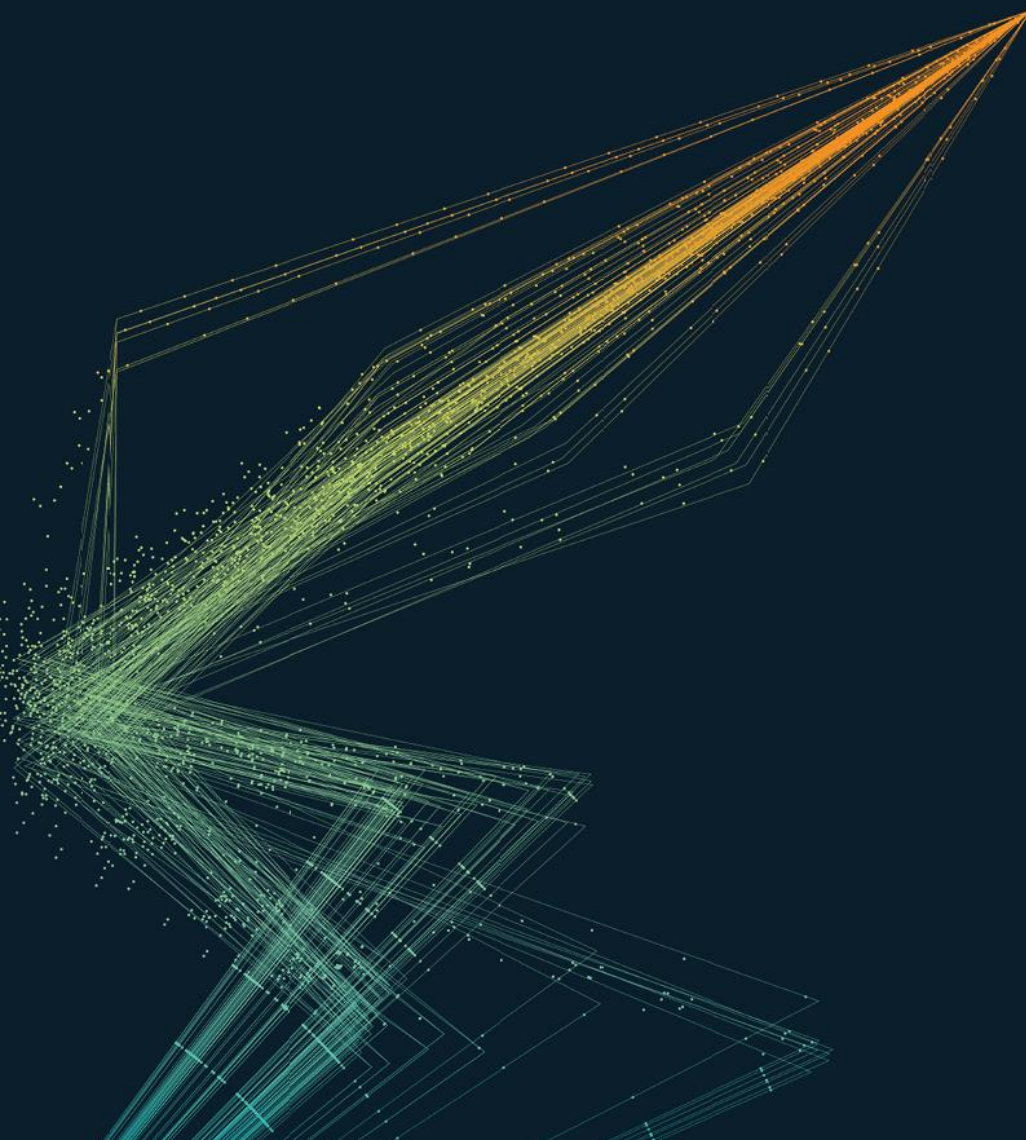
Raportissa on esitettävä yhteenveto, jossa kuvataan arvioidut sitovat vaatimukset, tunnistetut Euroopan laajuiset digitaaliset julkiset palvelut, havaitut vaikutukset rajat ylittävään yhteentoimivuuteen sekä suositellut Yhteentoimiva Eurooppa-ratkaisut tai muut yhteentoimivuuksratkaisut. Siinä on myös tuotava esiin kaikki arvioinnin aikana havaitut yhteentoimivuuden jäljellä olevat esteet.

Komissio tarjoaa yhteentoimivuuksarvioinnin tukemiseksi teknisiä työkaluja, muun muassa sähköisen välineen, jolla helpotetaan raportin laatimista ja sen julkaisemista Yhteentoimiva Eurooppa-portaalissa. Kaikkien työkalujen on tarkoitus perustua avoimen datan malliin, joka on johdettu

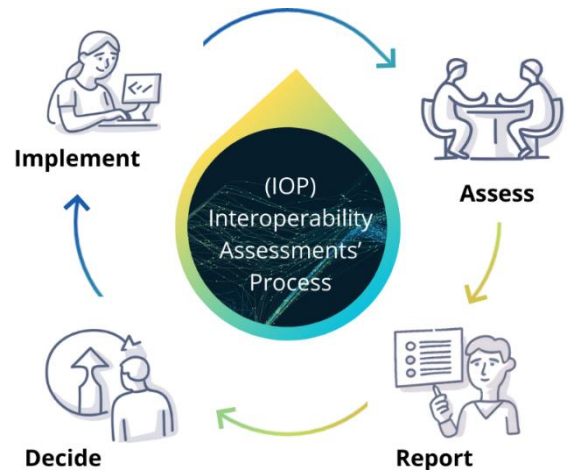
yhteentoimivuusarviointiraporttien yhteisestä tarkistuslistasta (joka esitetään Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksen liitteessä).

Näiden työkalujen käyttö ei ole pakollista, mutta erittäin suositeltavaa, koska ne tulevat olemaan sisäänrakennettuina myös laajemmassa kontekstissa Yhteentoimiva Eurooppa-portaalissa, jossa raportit julkaistaan. Näin raportit voidaan saattaa useampien sidosryhmien (esim. julkisten organisaatioiden) saataville, mikä lisää vastavuoroista oppimista ja datan, konseptien ja ratkaisujen uudelleenkäyttöä.

5 Yhteentoimivuuden arviointiprosessin hyvä hallinnointi organisaatiossa

Tässä luvussa annetaan neuvoja siitä, mitä unionin yksiköiden tai julkisen sektorin elinten on otettava huomioon, kun ne luovat hallintomallin yhteentoimivuusarviointien laatimista, toteuttamista ja hallintaa varten. Koska julkisten organisaatioiden rakenteet ja prosessit sekä yhteentoimivuusarvioinnissa käsiteltävät aiheet (oikeudelliset, tekniset, semanttiset ja organisatoriset kysymykset) voivat olla moninaisia, tässä luvussa ei esitetä mitään kaikille sopivaa ratkaisua, vaan siinä tuodaan esiin yleisiä näkökohtia. Annetut ohjeet eivät ole sitovia, koska unionin ja kansallisten toimivaltaisten viranomaisten tehtävänä on itse luoda arviointiprosessin hallintojärjestelmä tai auttaa sellaisen luomisessa sekä antaa mahdollisia lisäohjeita. Tässä luvussa keskitytään seuraaviin aiheisiin:

1. hyvän hallintomallin luominen arviointeja varten
2. kontekstin huomioon ottaminen
3. prosessin kestävyys ja vastavuoroisen oppimisen varmistaminen
4. yhteentoimivuusarviointien (pehmeät) mahdollistavat tekijät.

5.1 Hyvän hallintomallin luominen

Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksessä jätetään yhteentoimivuusarviointien toteuttaminen asianomaisten julkisten organisaatioiden harkintavaltaan. Tämä tarkoittaa sitä, että yhteentoimivuusarviointeja suorittavat yksiköt voivat päättää parhaasta prosessista ja sen erityispiirteistä, edellyttäen että ne noudattavat Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksen 3 artiklassa vahvistettuja yhteisiä vaatimuksia.

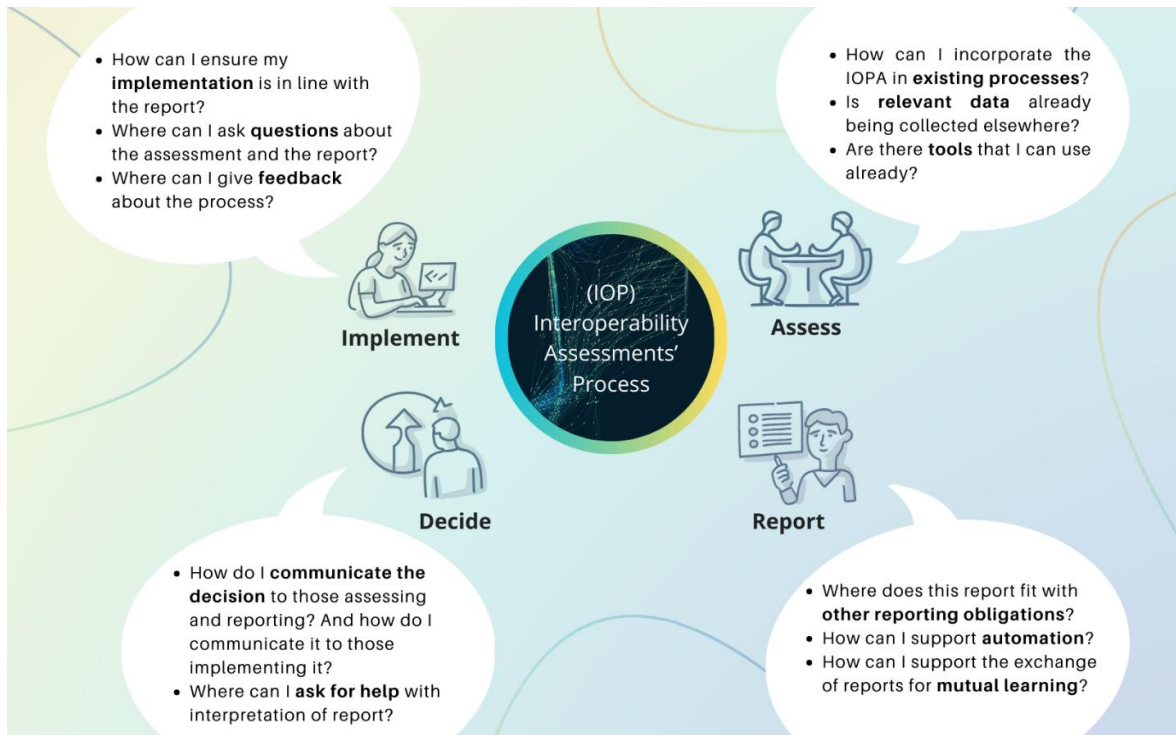
Yleisellä tasolla on tärkeää, että yhteentoimivuusarviointia ei hallinnoida erillisenä toimenpiteenä vaan pikemminkin osana laajempaa julkisen organisaation toimintaekosysteemiä (joka käsittää myös päätöksentekoprosessit, arviointiprosessit ja digitaalisten julkisten palvelujen elinkaaren). Siksi yhteentoimivuusarvioinnit on kytkettävä näiden prosessien ja IT-elinkaaren hallintaan.

Tämä on osa digivalmistaa päätöksentekoa¹⁸ eli prosessia, jossa laaditaan digitaaliseen aikaan soveltuvia, tulevaisuuden vaatimukset huomioon ottavia ja yhteentoimivia toimintapolitiikkoja ja lainsäädäntöä tavalla, jossa otetaan diginäkökohdat huomioon politiikkasyklin alusta alkaen. Esimerkiksi näissä suuntaviivoissa kuvatuissa esimerkkitapauksissa kulttuurinen kuilu oikeudellisen ja digitaalisen toimintaympäristön välillä voi aiheuttaa odottamattomia täytäntöönpanokustannuksia, jos sitovien vaatimusten vaikutuksia ei ole otettu huomioon riittävän aikaisessa vaiheessa. Digivalmiilla päätöksenteolla pyritään kaventamaan tätä kuilua auttamalla hyödyntämään digitaaliteknologiaa ja dataa parhaalla mahdollisella tavalla, jotta uudet vaatimukset voidaan panna täytäntöön suunnitellusti.

Lähtökohtana olisi sen vuoksi oltava yhteentoimivuusarviointien integroiminen kaikkiin käytössä oleviin prosesseihin, kuten sidosryhmien kuulemisiin, digitaalisiin tarkastuksiin tai jo olemassa oleviin arviointimenettelyihin. Mitä aikaisemmin arviointi tehdään, sitä helpompi on puuttua mahdollisiin rajat

¹⁸ Lisätietoa on saatavilla [Yhteentoimiva Eurooppa -portaalissa \("Digital-ready Policymaking"\)](#). Ks. myös luvussa 3 mainitut käytännön esimerkit: [Euroopan komission paremman sääntelyn välineistön työkalu nro 28](#), Tanskan [digitaalivalmis lainsäädäntö \(digst.dk\)](#) ja Saksan [Digitalcheck-väline \(beetaversio\)](#), [DigitalService \(bund.de\)](#).

ylittävään yhteentoimivuuteen liittyviin ongelmiin ja siten parantaa vaikutusten kohteena olevien palvelujen laatua. Siksi prosessia luodessasi on varmistettava, että arviointi tehdään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Esimerkkejä yhteentoimivuusarviointien eri vaiheisiin liittyvistä kysymyksistä, joita toimijoiden olisi hyvä pohtia arviointien hyvän hallintomallin luomiseksi

Myös yksittäisten arviointien jatkuva hallinnointi saattaa olla tarpeen. Henkilöstön toimien ja hallintoprosessien tehokas yhteensovittaminen (eri organisaatiotasolla) voi vähentää merkittävästi työtaakkaa. Tätä varten jäsenvaltiot voivat itse päättää sisäisten resurssiensa jakamisesta ja yhteistoiminnan mukauttamisesta.¹⁹

Yhteentoimiva Eurooppa-säädöksen 17 artiklan mukaan kunkin jäsenvaltion keskitetyn yhteyspisteen on tuettava jäsenvaltion julkisen sektorin elimiä, jotta ne voivat luoda tai mukauttaa menettelyjä, joilla ne suorittavat yhteentoimivuusarviointeja. Unionin yksiköiden yhteentoimivuuskoordinaattoreilla on vastaava tehtävä (Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksen 18 artikla).²⁰ Jos et ole varma siitä, miten arviointiprosessi olisi integroitava toimintaan tai miten prosessin yleinen hallinto olisi toteutettava, keskitetystä asiointipisteestä saa tietoa siitä, miten muut julkiset organisaatiot ovat toteuttaneet

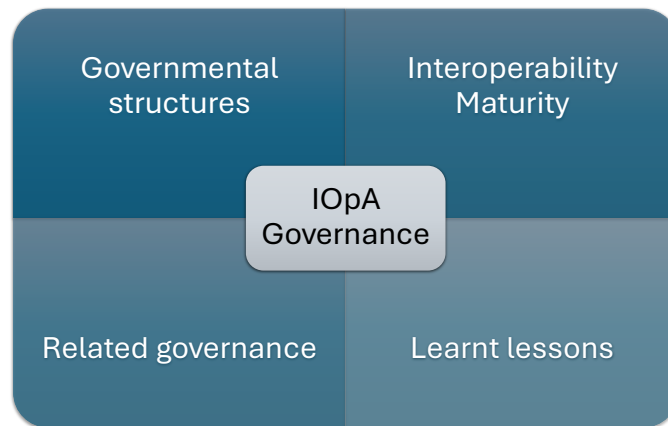
¹⁹ "Jäsenvaltio voi tämän tehtävän vaikuttavuuden ja tehokkuuden varmistamiseksi päättää sisäisistä resursseista ja omien julkisen sektorin elintensä välisestä yhteistoiminnasta, joita tarvitaan kyseisten yhteentoimivuusarviointien suorittamisen tukemiseksi." (Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksen johdanto-osan 16 kappale.)

²⁰ Keskitetyn yhteyspisteen tehtävänä on "tukea jäsenvaltion julkisen sektorin elimiä, jotta ne voivat luoda tai mukauttaa menettelyjä, joilla ne suorittavat 3 artiklassa ja liitteessä tarkoitettuja yhteentoimivuusarviointeja". Lisäksi "yhteentoimivuuskoordinaattorin on annettava tukea koko kyseiselle unionin yksikölle, kun se luo tai mukauttaa sisäisiä menettelyjä yhteentoimivuusarviointien toteuttamista varten" (Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksen 17 artikla).

prosessin. Komissio aikoo myös kerätä hyviä käytäntöjä, koulutusmateriaalia ja tietoa muista tietojenvaihtomahdollisuuksista Yhteentoimiva Eurooppa-portaaliin.

5.2 Kontekstisidonnaisuus

Arviointiprosessin suunnittelu riippuu suuresti siitä, millaiseen kontekstiin prosessi on tarkoitus integroida. Joitakin yleisiä näkökohtia on kuitenkin syytä ottaa huomioon.

5.2.1 Hallintorakenteet

Kunkin julkisen organisaation on integroitava yhteentoimivuusarviointi erilaisiin hallintorakenteisiin, joista osa on keskitetympiä ja osa hajautetumpia. Erityisesti EU-maissa, joissa on liittovaltion rakenne, saattaa olla useita toimivaltaisia viranomaisia, joiden on tehtävä yhteistyötä keskitetyn asiointipisteen kanssa johdonmukaisen tiedonkulun takaamiseksi. Julkisen organisaation arviointiprosessia luotaessa on siksi tärkeää ymmärtää asiaankuuluva hallintoympäristö ja noudattaa keskitetyn asiointipisteen tai yhteentoimivuuskoordinaattorin ohjeita.

5.2.2 Yhteentoimivuuden kehitystaso

Organisaation yhteentoimivuuden kehitystaso vaikuttaa myös yhteentoimivuusarviointiin. Organisaatiot, joiden yhteentoimivuuden kehitystaso on korkeampi, saattavat tarvita vähemmän resursseja arviointien suorittamiseen, koska käytössä on jo tarvittavia strategioita ja työkaluja. Näitä voivat olla esimerkiksi kansalliset yhteentoimivuuspuitteet, tietotekniikkastrategiat, viitearkkitehtuurit, perussanastot tai vakiintuneet kuulemisprosessit. Jos käytössä on jo yhteentoimivuuden arviointimenetelmiä (esim. työkaluja, joilla arvioidaan nykyisten digitaalisten julkisten palvelujen yhteentoimivuuden kehitystasoa), pohdi, miten nämä menetelmät ja/tai niiden tulokset voitaisiin ottaa sisällyttää yhteentoimivuuden arviointiprosessiin. Jos tämä ei päde organisaatioon, tutkitaan, olisiko yhteentoimivuusarviointien toteuttamiseen mahdollistaa yhdistää toimia, joilla voidaan vahvistaa organisaation yleistä yhteentoimivuuden kehitystasoa.

5.2.3 Aiemmistä tapauksista saadut kokemukset

Jotkin organisaation prosesseista saattavat olla jo erittäin yhteentoimivia. Riippumatta siitä, koskeeko prosessi rajat ylittävää yhteentoimivuutta vai ei, näistä tapauksista olisi otettava oppia, koska samoja mekanismeja voidaan soveltaa myös muihin käyttötapauksiin. Näiden tapauksien ei tarvitse vastata täysin tarkasteltavana olevaa käyttötapauksia, vaan voit joko mukauttaa joitakin prosessin osia tai muuten tutkia tapauksia saadaksesi paremman käsityksen yhteentoimivuudesta ja siihen liittyvistä prosesseista. Hyödyllisiä esimerkkejä saattaa löytyä myös tietoturvan ja tietosuojan alalta.

5.2.4 Muut asiaan liittyvät hallintorakenteet

Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksen 17 artiklan 4 kohdassa edellytetään, että jäsenvaltiot luovat tarvittavat yhteistyörakenteet kaikkien Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksen täytäntöönpanoon osallistuvien kansallisten viranomaisten välille. Kyseiset rakenteet voivat perustua olemassa oleviin toimeksiantoihin ja menettelyihin. Käytössä saattaa olla jo prosesseja julkista organisaatiota oikeudellisesti, sopimusperusteisesti tai teknisesti sitovia päätöksiä varten, ja näihin prosesseihin saattaa liittyä olemassa olevia hallintorakenteita ja menettelyjä, kuten vaikutustenarviointeja. Voit esimerkiksi yksilöidä muut asiaan liittyvät arvioinnit ("sisäraryioinnit") ja niiden perusteella määrittää sopivimman vaiheen toteuttaa yhteentoimivuusarviointi. Samankaltaisiin arviointeihin tutustuminen auttaa myös määrittämään, onko yhteentoimivuusarvioinnin tekeminen ylipäänsä tarpeen vai onko velvoite jo täytetty sisäraryioinnilla tai aiemmalla arvioinnilla.

5.3 Kestävyys, jatkuva parantaminen ja vastavuoroinen oppiminen

Kuten mikä tahansa organisaatioprosessi, myös yhteentoimivuuden arviointiprosessi ja sen hallinnointi on toteutettava kestäväällä tavalla, ja niitä on ajan mittaan parannettava. Tässä voi hyödyntää esimerkiksi OODA-silmukan (havainnoi, arvioi, päätä, toimi) tai PDSA-syklin (suunnittele, toteuta, tutki, mukauta) kaltaisia menetelmiä.

Kun yhteentoimivuusarvioinneista on kertynyt kokemusta, on aika tarkastella koko prosessista ja sen yksittäisistä vaiheista saatuja kokemuksia ja dokumentoida ne. Mikä toimii hyvin? Mitä haasteita on ilmennyt? Miten arviointimenetelmiä voitaisiin parantaa? Menetelmiä saattaa olla tarpeen päivittää, jotta tulevaisu arvioinneissa voidaan hyödyntää saatuja kokemuksia. Kannattaa harkita kokemusten dokumentoimista erilliseen asiakirjaan tai sisäisten arviointiohjeiden päivittämistä, jotta uudet tiedot voidaan ottaa huomioon.

Tässä yhteydessä on hyvä tarkastella myös sitovien vaatimusten täytäntöönpanoa. Vaikka täytäntöönpanon suunnittelu olisi huolellista, siinä voi jäädä huomaamatta näkökohtia, jotka voivat haitata käytännön täytäntöönpanoa ja koko prosessia. Käyttöön on otettava palautemekanismeja, joilla nämä tiedot voidaan välittää arviointeja tekeville henkilöille. Samalla voi jakaa vastuuta arviointiprosessista kaikkien ketjuun osallistuvien kanssa, mikä usein lisää motivaatiota ja parantaa arvioinnin tulosten laatua. Palautesykli muodostaa myös perustan prosessin jatkuvalle parantamiselle, ja siksi sen olisi ulotuttava yksittäisiä yhteentoimivuusarviointeja pidemmälle.

Edistyneemmät organisaatiot voivat käyttää myös OODA-silmukan tai PDSA-syklin kaltaisia menetelmiä. Yhteentoimivuusarvioinnin hallintomalliin voi esimerkiksi sisällyttää mekanismin, jolla seurataan yhteentoimivuuden arviointiprosessin täytäntöönpanoa eri vaiheissa, näiden vaiheiden keskinäisiä suhteita sekä kokonaisprosessia (myös sen hallinnointia). Yhteentoimivuuden arviointimenetelmiä olisi tarkasteltava jatkuvasti arviointiprosessin vaikuttavuuden ja tehokkuuden parantamiseksi.

On myös tärkeää, että parhaita käytäntöjä ja saatuja kokemuksia jaetaan muiden organisaatioiden kanssa. Yhteentoimivuus on yhteinen hanke, ja tietämyksen vaihto voi nopeuttaa parannuksia koko EU:n julkisella sektorilla. Kannattaa harkita osallistumista Yhteentoimiva Eurooppa -yhteisöön²¹ tai vertaisvaihtoon muiden julkishallintojen kanssa. Kansallisella ja EU:n tasolla toimivat keskitetyt yhteyspisteet ja yhteentoimivuuskoordinaattorit voivat helpottaa tätä toimintaa (erityisesti laajemmissa hallintorakenteissa, joihin kuuluu useita toimivaltaisia viranomaisia).

²¹ Yhteisön toiminnasta tiedotetaan tarkemmin Yhteentoimiva Eurooppa-portaalissa.

5.4 Arviointien (pehmeät) mahdollistavat tekijät

Myös joillakin yleistason toimenpiteillä voi olla vaikutusta yhteentoimivuusarviointien toteuttamiseen.

5.4.1 Organisaatiokulttuuri

Myös organisaatioiden kulttuuriset näkökohdat ovat yhteentoimivuuden kannalta olennaisia. Yhteentoimivuudessa on kyse yhteistoiminnasta, jonka tavoitteena on poistaa teknisten sillojen lisäksi myös organisaatiosillot. Yhteentoimivuuden arvon tunnustaminen edellyttää erityistä ajattelutapaa. Tässä mielessä yhteentoimivuusarviointi on enemmän kuin vain tekninen prosessi: sillä voi olla keskeinen rooli organisaatiomuutoksen edistämisessä. Arviointien avulla organisaatiot saavat syvällisemmän käsityksen siitä, miten eri järjestelmät ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Näin ne voivat tehdä tietoon perustuvia päätöksiä paitsi tietotekniikan kehittämisestä myös yleisestä toimintapolitiikan kehittämisestä. Siksi harkittaessa yhteentoimivuusarviointien toteutustapaa on otettava huomioon myös organisaation ajattelutapa ja se, missä määrin sen jäsenet ovat tietoisia yhteentoimivuuteen liittyvistä näkökohdista ja miten ne suhtautuvat niihin.

5.4.2 Yhteentoimivuusarviointien edellyttämät taidot

Yhteentoimivuusarviointien tekeminen edellyttää erityistaitoja, joiden olisi oltava käytettävissä arviointitiimissä. Yleisesti ottaen tiimien olisi hyvä olla monialaisia, koska arvioinneissa saattaa nousta esiin kysymyksiä eri aloilta aina toimintapolitiikasta tietotekniikkaan ja oikeudellisiin kysymyksiin.²² Monialaisen tiimin jäsenillä on erilaista asiantuntemusta, ja he työskentelevät yhdessä asiaankuuluvien tehtävien suorittamiseksi. Tiimiin voi kuulua tietyn aiheen asiantuntijoita (esim. terveydenhuolto, verotus tai koulutus), lainvalmistelijoita, palvelumuotoilijoita, menettelytapasääntöjen asiantuntijoita jne. Yhteentoimivuuden eri ulottuvuudet (oikeudellinen, organisatorinen, semanttinen ja tekninen) tarjoavat hyvän lähtökohdan tarvittavien roolien määrittämiseksi.

Pienempien julkisten organisaatioiden voi olla vaikea löytää sopivia asiantuntijoita. Siksi on tärkeää suunnitella joustavia tukitoimia ja jopa harkita yhteentoimivuusarviointien toteuttamisen ulkoistamista. Tällainen ulkoistaminen ei kuitenkaan siirrä oikeudellista vastuuta arvioinnista.

5.4.3 Uudelleenkäyttö- ja automaatiomahdollisuuksien tutkiminen

Lisäksi on varmistettava, että yhteentoimivuusarviointia varten kerätään ainoastaan merkityksellisiä tietoja tietojenkäsittelyyn kuluvaan työn ja resurssien minimoimiseksi. Varmistettava on myös, että kerättyjä tietoja voidaan käyttää mahdollisimman paljon uudelleen asiaan liittyvissä muissa arvioinneissa ja prosesseissa.

Mahdollisuuksien mukaan käytetään myös komission tarjoamia työkaluja arviointitehtävien automatisoimiseksi, ja täydennetään niitä tarvittaessa automatisoinnin maksimoimiseksi.

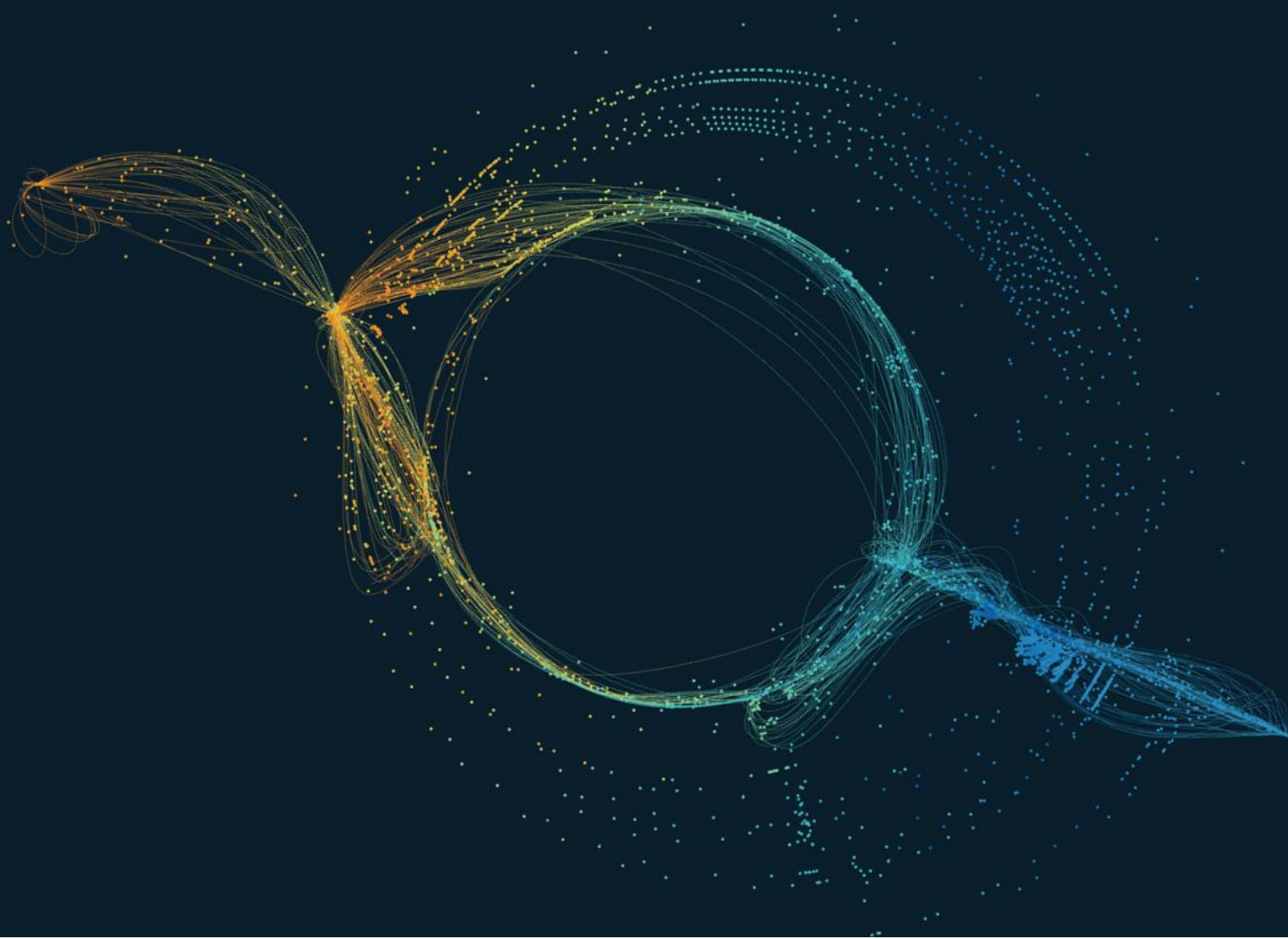
²² Lisätietoa on esimerkiksi monialaisia tiimejä käsittelevässä julkaisussa, joka on saatavilla [täällä](#).

Yhteenveto

Jotta yhteentoimivuusarvioinneista saataisiin täysi hyöty, koko prosessille on luotava hyvä hallintomalli. Sen olisi perustuttava arviointien integroimiseen olemassa oleviin menettelyihin (riippumatta siitä, ovatko ne vakiintuneita ja ilmeisiä vai edellyttääkö niiden yksilöiminen tarkempaa tutkimista). Jäsenvaltion keskitetty yhteyspiste tai unionin yksikön yhteentoimivuuskoordinaattori voi helpottaa tietämyksen vaihtoa muiden sellaisten julkisten organisaatioiden kanssa, jotka ovat luomassa omaa prosessiaan.

On myös tärkeää tarkastella myös arviointien kontekstia, koska hallintorakenne, muut arviointeihin liittyvät hallintoprosessit ja olemassa olevat käytötapaukset voivat tarjota arvokasta tietoa ja mahdollisuuksia uudelleenkäyttöön. Lisäksi on hyvä pohtia arvioinnin suorittavan yhteisön organisaatiokulttuuria ja mitä taitoja on käytettävissä.

6 Muita resursseja ja suuntaviivojen tuleva kehittäminen

Näiden suuntaviivojen on tarkoitus tarjota hyvä lähtökohta yhteentoimivuusarviointien hallintaan. Saatavilla on myös joitakin muita resursseja, ja lisää on kehitteillä tai tulossa saataville lähikuukausina. Tässä luvussa esitetään lyhyt katsaus jo saatavilla oleviin ja tuleviin resursseihin. Luvun lopussa käsitellään lyhyesti myös näiden suuntaviivojen tulevaa kehittämistä.

6.1 Nykyisiä resursseja

[Yhteentoimiva Eurooppa-portaali](#)

Yhteentoimiva Eurooppa-portaali on tärkein alusta tietämyksen vaihdolle Yhteentoimiva Eurooppa-säädökseen liittyvistä yleisistä ja erityisaiheista (kuten yhteentoimivuusarvioinneista tai yksittäisistä yhteentoimivuusratkaisuista).

Eurooppalaiset yhteentoimivuusperiaatteet (EIF)

[Eurooppalaiset yhteentoimivuusperiaatteet](#) sisältävät ohjeita julkisten palvelujen yhteentoimivuudesta EU:ssa. Periaatteiden keskeinen piirre on se, että niissä ei rajata yhteentoimivuutta pelkästään tekniseksi kysymykseksi, vaan yhteentoimivuuden katsotaan koostuvan neljästä ulottuvuudesta (oikeudellinen, organisatorinen, semanttinen ja tekninen). Periaatteet on jaoteltu 12 ryhmään, ja niistä annetaan yhteensä 47 suositusta. Periaatteiden kehittämistä ohjaa Yhteentoimiva Eurooppa-lautakunta.

Täältä voi katsoa lyhyen yhteenvedon uusista eurooppalaisista yhteentoimivuusperiaatteista [YouTube](#)ssa ([youtube.com](https://www.youtube.com)).

EIF-välineistö

[EIF-välineistö](#) on tarkoitettu ohjenuoraksi kansallisille julkishallinnoille. Se sisältää työkaluja, joiden avulla julkishallinnot voivat sovittaa kansalliset yhteentoimivuuspuitteensa eurooppalaisiin yhteentoimivuusperiaatteisiin. Välineistön pyrkimyksenä on edistää yhteentoimivuutta kansallisella ja EU:n tasolla. [Ratkaisut](#) on ryhmitelty muun muassa eri yhteentoimivuusperiaatteiden mukaan.

[Parempaan sääntelyn suuntaviivat ja parempaan sääntelyn välineistö](#)

Parempaan sääntelyä koskevissa suuntaviivoissa esitetään periaatteet, joita komissio noudattaa laatiessaan uusia aloitteita ja ehdotuksia sekä hallinnoidessaan ja arvioidessaan voimassa olevaa lainsäädäntöä. Suuntaviivoja sovelletaan lainsäädäntösyklin kaikkiin vaiheisiin. Niihin liittyvä parempaan sääntelyn välineistö auttaa panemaan suuntaviivat täytäntöön käytännössä. Välineistö sisältää myös ohjeita, vinkkejä ja parhaita käytäntöjä.

[Yhteentoimiva Eurooppa-akatemia](#)

Yhteentoimiva Eurooppa -akatemia (IOPEU Academy) on komission edistämä koulutusaloite. Sen päätavoitteena on parantaa yhteentoimivuuteen liittyviä edistyneitä digitaalisia taitoja julkishallinnossa. Akatemia tarjoaa kaikille avoimia verkkokursseja (MOOC-kursseja) sellaisista aiheista, kuten yhteentoimivuus yleisesti, eurooppalaiset yhteentoimivuusperiaatteet ja eurooppalainen yhteentoimivuuden viitearkkitehtuuri.

6.2 Tulevia työkaluja

Komission tarjoamien verkkotyökalujen käyttö on vapaaehtoista, mutta niistä voi olla hyötyä yhteentoimivuusarviointien tekemisessä ja tulosraporttien laatimisessa ja julkaisemisessa. Niiden käyttö on erittäin suositeltavaa, koska ne sisällytetään myös Yhteentoimiva Eurooppa-portaaliin, jossa raportit julkaistaan. Näin raportit voidaan saattaa useampien sidosryhmien (esim. julkisten organisaatioiden) saataville, mikä lisää vastavuoroista oppimista ja datan, konseptien ja ratkaisujen uudelleenkäyttöä. Jos on kiinnostusta osallistua näiden välineiden kehittämiseen jakamalla kokemuksia ja ideoita, voi harkita osallistumista Yhteentoimiva Eurooppa-portaalissa järjestettäviin työpajoihin (esim. [portaalin käyttäjille tarkoitettuihin kokouksiin](#)).

6.3 Suuntaviivojen tuleva kehittäminen

Näiden suuntaviivojen nykyisen version tarkoituksena on opastaa organisaatioita paitsi arviointien tekemisessä myös arviointiprosessien luomisessa ja integroimisessa olemassa oleviin menettelyihin. Koska arvioinnit eivät ole vielä pakollisia, vielä ei ole varmuutta siitä, mitä arviointiprosessi voi käsittää kussakin tapauksessa. Näin ollen näiden suuntaviivojen kehittämistä jatketaan edelleen. Niitä mukautetaan uusiin olosuhteisiin, kun arvioinneista on tullut pakollisia eli kun ensimmäiset arvioinnit on tehty ja kun niistä on saatavilla tietoa tulosraporttien kautta. Pyydämmekin organisaatioita dokumentoimaan kokemuksiaan näiden suuntaviivojen noudattamisesta ja täytäntöönpanosta ja antamaan meille palautetta. Niin voi tehdä osallistumalla [Yhteentoimiva Eurooppa -portaalin](#) arviointiosion toimintaan. Osiossa on saatavilla aina uusin versio näistä suuntaviivoista sekä hyödyllistä lisätietoa. Lisäksi siellä on mahdollista keskustella näistä aiheista muiden toimijoiden kanssa.

Käyttäjiltä ja Yhteentoimiva Eurooppa-lautakunnalta ja sen työryhmiltä saatu palaute otetaan huomioon näiden suuntaviivojen seuraavan version laadinnassa. Arviointien laajuus ja tavoitteet voivat vaihdella suuresti, ja suuntaviivojen olisi aina vastattava viimeaikaisia käytäntöjä. Siksi suuntaviivoja tullaan tarkistamaan säännöllisesti, jotta ne pysyvät mahdollisimman ajankohtaisina ja hyödyllisinä.

@InteroperableEU

Join the Interoperable Europe
LinkedIn group

@InteroperableEurope

Subscribe to
the interoperable newsletter
europe